

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**REVIDIRANJE KRATKOROČNIH TERJATEV IZ
POSLOVANJA**

Ljubljana, januar 2005

BOŽIDAR JURGLIČ

IZJAVA

Študent/ka _____ Božidar Jurglič _____ izjavljam, da sem
avtor/ica te zaključne strokovne naloge, ki sem jo napisal/a pod mentorstvom
_____ dr. Slavke Kavčič redne profesorice _____.

V Ljubljani, dne 25.1.2005

Podpis:

Kazalo

1	Uvod	1
2	Pomen kratkoročnih terjatev iz poslovanja	2
2.1	Opredelitev kratkoročnih poslovnih terjatev	2
2.2	Razčlenjevanje kratkoročnih terjatev iz poslovanja	2
2.3	Merjenje kratkoročnih terjatev iz poslovanja	3
2.4	Prevrednotenje kratkoročnih terjatev iz poslovanja v Sloveniji	4
3	Revidiranje kratkoročnih terjatev iz poslovanja	5
3.1	Cilji revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja	5
3.1.1	Kontrolni postopki povezani s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja	7
3.2	Revidiranje popisovanja kratkoročnih terjatev iz poslovanja	10
3.3	Revidiranje podatkov pri kratkoročnih terjativah iz poslovanja	10
3.3.1	Analiza kratkoročnih terjatev iz poslovanja	12
3.3.2	Usklajevanje analitičnih evidenc z glavno knjigo	14
3.3.3	Neodvisne potrditve stanj kratkoročnih terjatev iz poslovanja	15
3.3.4	Pravilnost in točnost izkazanih kratkoročnih terjatev iz poslovanja	18
3.3.5	Postopki razmejnitve kratkoročnih terjatev iz poslovanja	19
3.3.6	Dvomljive in sporne terjatve ter oblikovanje popravkov vrednosti	19
3.3.7	Preračun terjatev v tuji valuti	22
3.3.8	Dogodki po datumu bilance stanja	22
3.3.9	Zamudne obresti	22
4	Praktični primer revidiranja kratkoročnih poslovnih terjatev v podjetju	24
4.1	Kratka predstavitev revidiranega podjetja	24
4.2	Revidiranje podatkov pri kratkoročnih terjativah v podjetju	25
4.2.1	Pomen in vsebina kratkoročnih terjatev iz poslovanja	26
4.2.2	Revizijski cilji, ki jih zasledujemo pri preizkušanju podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja	28
4.2.3	Postopki preizkušanja podatkov iz naslova kratkoročnih terjatev iz poslovanja	31
4.2.4	Ugotovitve revizorja in priporočila naročniku	38
5	Sklep	39
	Literatura	41
	Viri	42

1 Uvod

Revidiranje računovodskih izkazov oziroma posameznih ekonomskih kategorij pomeni zbiranje dokazov o uradnih trditvah v računovodskih izkazih podjetja in uporabo teh dokazov za preverjanje njihove skladnosti s Slovenskimi računovodskimi standardi. Po 54. členu Zakona o gospodarskih družbah mora letna poročila vseh srednjih in velikih podjetij ter tudi majhnih podjetij, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, najkasneje v šestih mesecih po koncu poslovnega leta pregledati revizor ter izraziti mnenje o tem, ali računovodski izkazi v vseh pomembnih pogledih izkazujejo resnično in pošteno sliko finančnega stanja podjetja ter izida njegovega poslovanja ali ne. Zakon o gospodarskih družbah tako določa podjetja, za katera je revizija obvezna, načini in postopki revidiranja pa so predpisani z Zakonom o revidiranju.

Namen diplomskega dela je proučitev postopkov revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja, ki v vsakem podjetju ne glede na vrsto dejavnosti predstavljajo pomembno kategorijo. V slovenskih podjetjih je delež kratkoročnih terjatev iz poslovanja v bilanci stanja glede na ostale kategorije še posebej visok. Zelo pogost ter eden izmed glavnih razlogov za takšno stanje je splošna plačilna nedisciplina oziroma likvidnostne težave podjetij, ki zaradi tega poravnajo svoje obveznosti po dogovorjenem roku, to pa posredno povzroča, da se obseg terjatev glede na druge kategorije bilance stanja povečuje.

Izkazane kratkoročne terjatve iz poslovanja ter z njimi povezane postavke v bilanci stanja lahko pomembno vplivajo na poslovni izid, strukturo bilance stanja in izkaza poslovnega izida, zato je njihovo popolno, točno in nesporno izkazovanje v skladu s splošno sprejetimi Slovenskimi računovodskimi standardi zelo pomembno.

Diplomsko delo je razdeljeno na tri večje vsebinske sklope. Prvi sklop obsega splošno predstavitev terjatev vključno z razčlenjevanjem, merjenjem ter prevrednotovanjem.

V drugem sklopu, ki je razdeljen na dva dela, sem opisal teoretične poglede na revidiranje kratkoročnih terjatev iz poslovanja. Najprej sem obravnaval cilje revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja, kjer so le-ti opredeljeni ter opisani postopki, s katerimi se ti cilji uresničujejo. Nato pa sem obravnaval postopke, s katerimi revizor preveri podatke povezane s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja.

Tretji sklop predstavlja osrednjo temo diplomskega dela, saj sem v njem teoretično znanje apliciral na praktični primer ter prikazal potek in metodiko revidiranja ter cilje, ki jih mora revizor doseči pri preizkušanju podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja.

2 Pomen kratkoročnih terjatev iz poslovanja

2.1 Opredelitev kratkoročnih poslovnih terjatev

Pravijo, da so terjatve na premoženjskopравnih in drugih razmerjih zasnovane pravice zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo kakih stvari ali opravitev kake storitve (Slovenski računovodski standardi (v nadaljevanju SRS), 2003, str. 57).

Podjetja bi, splošno gledano, prodajo raje opravljala gotovinsko kot z odlogom plačila, toda pritiski konkurence prisilijo večino podjetij, da ponudijo prodajo z odlogom plačila. Torej, blago se izdobi, zaloge se zmanjšajo in nastanejo terjatve iz poslovanja. Ko bo kupec plačal račun, bo podjetje prejelo denar na bančni račun in zmanjšalo terjatve. Breme terjatev ima posredne ter neposredne stroške, vendar pa prinaša tudi pomembno korist – povečuje prodajo (Brigham, Daves, 2004, str. 714).

Tako lahko tudi rečemo, da so terjatve denarni dolg od drugih podjetij ali posameznikov kot plačilo za opravljene storitve ali prodano blago na kredit. Znesek, izkazan v bilanci stanja za terjatve, predstavlja skupek vseh zneskov, ki jih dolgujejo. Terjatve, ki predstavljajo dolg kupcev iz prodaje z odlogom plačila, se navadno imenujejo poslovne terjatve. Terjatve, ki se nanašajo na dolg zaposlenih ali izhajajo iz drugih nenavadnih transakcij, mednje niso vključene in so v bilanci stanja izkazane ločeno od poslovnih terjatev. (Eskew, Jensen, 1996, str. 339). Poslovne terjatve opredelimo kot trenutna sredstva, nastala na osnovi prodaje ali posla na kreditni osnovi. Podjetje prodajo knjiži v breme terjatev ter dobro prihodkov, s čimer se povečujejo tako terjatve kot prihodki (Hanson, Hamre, 1996, str. 205).

Poslovne terjatve pa lahko nastanejo tudi do dobaviteljev v obliki danih predujmov ali varščin, do zaposlencev (npr. za povračilo škode), pa tudi do uporabnikov finančnih naložb v obliki terjatev za obresti, terjatev za deleže v čistem dobičku, ... Posebnost v okviru poslovnih terjatev do dobaviteljev iz naslova danih predujmov pa je tudi, da se le-ti v bilanci stanja ne izkazujejo med terjatvami, temveč med sredstvi, na katere se dani predujmi nanašajo. Dani predujmi za osnovna sredstva se tako izkazujejo v ustrezni kategoriji osnovnih sredstev, predujmi za zaloge pa se prikažejo kot sestavni del zalog.

2.2 Razčlenjevanje kratkoročnih terjatev iz poslovanja

V skladu s SRS - standard 5.7 se v Sloveniji terjatve razčlenjujejo glede na rok zapadlosti v plačilo na kratkoročne ter dolgoročne terjatve. Med kratkoročne sodijo terjatve, ki zapadejo v plačilo v manj kot enem letu oziroma v času naravnega cikla delovanja podjetja, medtem ko so dolgoročne terjatve tiste, ki zapadejo v plačilo v roku daljšem od enega leta. V bilanci stanja pa je potrebno dolgoročne terjatve, ki so že zapadle oziroma bodo zapadle v letu dni po datumu bilance stanja izkazovati med kratkoročnimi terjatvami.

Med poslovne terjatve sodijo:

- terjatve do kupcev prodanih proizvodov in blaga ter opravljenih storitev pa tudi osnovnih sredstev,
- terjatve do dobaviteljev za dane predujme in varščine,
- terjatve do države, npr. za vstopni DDV, priznane podpore, za plačane akontacije davkov, ...,
- terjatve do zaposlencev (npr. za akontacije potnih stroškov, za odškodninske obremenitve, ...),
- ter terjatve, ki izhajajo iz finančnih naložb in so povezane s finančnimi prihodki (terjatve za obresti, dividende, deleže v dobičku).

V skladu z določili SRS 5.8 mora podjetje v svojih evidencah ločeno izkazovati terjatve, ki se nanašajo na uskupinjena odvisna, neuskupinjena odvisna podjetja, pridružena podjetja, skupaj obvladovana sredstva, skupaj obvladovana podjetja in druge. Takšna razčlenitev je potrebna tudi zaradi sestavljanja skupinskih računovodskih izkazov. Ločeno pa je potrebno izkazovati tudi deleže v celotnih terjativah v primeru skupnih podvigov. Po SRS 5.9 pa mora podjetje terjatve razčleniti na tiste, ki se nanašajo na stranke v državi in na stranke v tujini.

2.3 Merjenje kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Posebna pozornost je v okviru SRS namenjena začetnemu računovodskemu merjenju terjatev. Tako je potrebno terjatve vseh vrst v začetku izkazovati z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin ob predpostavki, da bodo poplačani. Te prvotno izkazane terjatve pa se lahko kasneje povečajo ali zmanjšajo za vsak znesek, utemeljen s pogodbo. Če pride do povečanj terjatev (razen danih predujmov) le-ta praviloma povečujejo ustrezne poslovne ali finančne prihodke, medtem ko kasnejša zmanjšanja terjatev ne glede na prejeto plačilo ali drugačno poravnavo praviloma zmanjšujejo ustrezne poslovne ali finančne prihodke.

V skladu z SRS 5.25 pa je zahtevano tudi, da se terjatve za katere se domneva, da ne bodo poravnane v rednem roku oziroma v celotnem znesku, izkažejo kot dvomljive terjatve. V primeru, da se je za dvomljive terjatve že začel sodni postopek, pa jih je potrebno izkazati kot sporne terjatve.

V mednarodni teoriji pa obstajajo tudi drugačne razlage dvomljivih ter spornih terjatev. Kot sporna terjatev se ocenjuje terjatev, za katero podjetje na podlagi utemeljenih razlogov sklepa, da ne bo plačana. Kupec je lahko zapustil državo, lahko se je izkazalo, da se je skrival za izmišljenim podjetjem, lahko pa je npr. tudi bankrotiral. Prodaja dotičnemu kupcu je bila opravljena v dobri veri, da bo dobavi v dogovorjenem roku sledilo tudi plačilo, toda podjetje je kasneje ugotovilo, da denarja za to prodajo ne bo prejelo. Terjatev tako postane sporna terjatev. Zaradi tega se kot sporne terjatve obravnavajo določene terjatve do posameznih kupcev - sporne terjatve so tako specifične (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 238).

Uporaba termina dvomljive terjatve se na drugi strani nanaša na splošno zaskrbljenost, da se bodo nekateri nespecificirani deli obstoječih terjatev v prihodnjem poslovnem letu morda spremenili v sporne terjatve. Podjetje je lahko opazilo npr., da v povprečju 5% terjatev do določenega kupca letno postane spornih. V takšnih okoliščinah lahko podjetje splošno ter v utemeljenem znesku oceni znesek dvomljivih terjatev. V nasprotju s spornimi terjatvami so dvomljive terjatve splošne (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 239).

2.4 Prevrednotenje kratkoročnih terjatev iz poslovanja v Sloveniji

Prevrednotenje terjatev je sprememba njihove knjigovodske vrednosti; kot prevrednotenje se ne šteje pogodbeno povečanje oziroma zmanjšanje njihove knjigovodske vrednosti. Opravi se lahko na koncu poslovnega leta ali med njim. Pojavi se predvsem kot prevrednotenje terjatev zaradi njihove oslabitve ali prevrednotenje terjatev zaradi odprave njihove oslabitve (SRS, 2001, str. 59).

Terjatve se zaradi spremembe kupne moči domače valute prevrednotijo le, če je tako dogovorjeno v pogodbi med upnikom ter dolžnikom. V takšnih primerih se prevrednotijo s koeficientom, dogovorjenim v pogodbi. Terjatve, izražene v tuji valuti, se prevrednotijo, če se po njihovem prvem pripoznanju spremeni valutni tečaj. Takrat se terjatve preračunajo po tečaju veljavnem na dan sestavitve bilance, kar je praviloma srednji tečaj Banke Slovenije, iz utemeljenih razlogov pa se lahko uporabi tudi tečaj poslovne banke, preko katere podjetje posluje. V obeh omenjenih primerih gre za prevrednotenje zaradi domače inflacije, zaradi ohranjanja realne vrednosti terjatev, zato povečanje terjatev iz obeh naslovov povečuje redne finančne prihodke in ne prevrednotovalnih. Slednji so namreč rezervirani za druge vrste prevrednotenij, takšnih ki ne temeljijo na spremembi kupne moči.

Terjatve se morajo prevrednotovati na podlagi oslabitve, v kolikor njihova knjigovodska vrednost presega pošteno, udenarljivo vrednost. V okviru te vrste prevrednotenja ima podjetje za oblikovanje popravka vrednosti dve možnosti. Na podlagi izkušenj iz preteklih let ter pričakovanj v obračunskem obdobju lahko oblikuje pavšalni popravek vrednosti terjatev ter tako oblikuje ustrezní popravek terjatev. V tem primeru gre za oslabitev skupine sredstev in ne le posamičnega sredstva. Drugo možnost pa predstavlja posamično oblikovanje popravkov vrednosti terjatev, določenih neposredno glede na stanje terjatev. V obeh primerih oblikovani popravek bremeni prevrednotovalne poslovne odhodke v zvezi s terjatvami, medtem ko se odpis posamezne terjatve, utemeljene z ustrežno listino, pokrije v breme oblikovanega popravka vrednosti terjatev.

V SRS pa je omenjeno tudi prevrednotovanje terjatev zaradi odprave oslabitve v primeru, ko oblikovani popravki ne bodo več ustrezali ocenjeni vrednosti oziroma vnovčljivosti terjatev ter bo njihova poštena vrednost presegala knjigovodsko vrednost. V takšnih primerih se pojavijo prevrednotovalni poslovni prihodki. Zgolj v primeru, ko podjetje neposredno določi znesek odpisa terjatve, v naslednjem poslovnem letu pa ugotovi, da obstaja možnost delnega

ali celotnega plačila odpisanega dela terjatve, povzroči ta ugotovljena razlika nastanek izrednih prihodkov.

3 Revidiranje kratkoročnih terjatev iz poslovanja

3.1 Cilji revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Revidiranje je neodvisno preiskovanje računovodskih izkazov ali z njimi povezanih računovodskih informacij pravne osebe, ne glede na to, ali je usmerjena v ustvarjanje dobička ali ne, in ne glede na njeno velikost ali pravno obliko, če je cilj takšnega preiskovanja podati sodbo o njih (Mednarodni revizijski standardi (v nadaljevanju MRevS), 1994, str. 19).

V okviru revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja je tako osnovni cilj revizorja oblikovati mnenje o resničnosti in poštenosti njihovega prikazovanja v računovodskih izkazih. Da bi revizor lahko izrazil takšno mnenje, mora z revizijskimi postopki dokazati, da so doseženi naslednji cilji revidiranja oziroma, da so trditve posloводства, opisane v nadaljevanju, veljavne (Taylor, Glezen, 1996, str. 715-716):

- **obstoj ali pojavitev** – v računovodske izkaze so vključene samo veljavne oziroma prave kratkoročne terjatve iz poslovanja, ki jih dolgujejo drugi, obstajati pa morajo na datum bilance stanja, spremembe kratkoročnih terjatev iz poslovanja pa morajo biti pravilno odobrene,
- **pravice in obveznosti** – ugotoviti je potrebno ali evidentirane kratkoročne terjatve iz poslovanja predstavljajo resnično pravico in zahteve, ki pripadajo podjetju in ne tretji stranki na dan bilance stanja ter ali so vse pravice do zaplemb premoženja in poročstva pravilno razkrite,
- **popolnost** – računovodski izkazi zajemajo vse kratkoročne terjatve iz poslovanja, ni pa terjatev ali poslovnih dogodkov zvezi z njimi, ki ne bi bili evidentirani. Tako se preverijo vse prodaje in opravljene storitve ter tudi vsa vračila proizvodov in dani popusti izraženi v računovodskih izkazih,
- **ovrednotenja ali razporeditev** – ugotoviti je potrebno, ali so terjatve navedene v čisti vnovčljivi vrednosti ter ovrednotene v skladu z računovodskimi standardi. Po splošnem pravilu mora vrednotenje kratkoročnih terjatev iz poslovanja v bilanci stanja upoštevati nižji znesek od dveh: znesek evidentiran v ustreznih dokumentih ali znesek, ki dejansko zapade v plačilo ob koncu leta. Terjatve morajo biti izkazane v neto iztržljivi vrednosti, ki vključuje odobrene popuste, neizterljive zneske, vračila in podobno,
- **predstavitev in razkritje** – v računovodskih izkazih so bile podane vse informacije o kratkoročnih terjativah iz poslovanja, v skladu z veljavnimi računovodskimi standardi, če pa so terjatve zavarovane, mora biti vsebina zavarovanja revizorju znana.

Poleg omenjenih ciljev pa je potrebno pri reviziji kratkoročnih terjatev iz poslovanja zasledovati tudi dva splošna revizijska cilja, ki sta povezana s trditvami v računovodskih izkazih:

- točnost – zneski kratkoročnih terjatev iz poslovanja morajo biti točno ugotovljeni, ovrednoteni, povzeti ter evidentirani brez kakršnih koli napak. Zneski v računovodskih izkazih se morajo ujemati z analitičnimi evidencami. Iz vrednosti kratkoročnih terjatev morajo biti jasno prepoznavni popusti, znižanja vrednosti, vsi pogoji, omejitve in zahteve pa morajo biti skladne s pogodbo.
- časovni presek (cut off) – vse spremembe kratkoročnih terjatev morajo biti točno obračunane in evidentirane v pravem obračunskem obdobju.

Navedeni revizijski cilji v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja se uresničujejo najprej z ustreznim preverjanjem obstoja in delovanja notranjih kontrol, nato pa še z ustreznimi postopki preverjanja točnosti, popolnosti, zanesljivosti in pravilnosti podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja. Postopki zbiranja dokazov potekajo preko preverjanja delovanja notranjih kontrol na področju prodaje, izvlečki iz delovanja notranjih kontrol pa so nato osnova za načrtovanje in izvajanje testiranja podatkov, kjer se mora z revizijskimi postopki pridobiti dovolj ustreznih in zanesljivih revizijskih dokazov, na podlagi katerih lahko sklepamo, da so trditve posloводства v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja resnične in poštene. Postopki zbiranja dokazov, za katere pa ne velja, da so nujno vsi uporabni za vsako bilančno postavko oziroma vsak konto, pa so naslednji (Boynton, Johnson, Kell, 2001, str. 203-211):

- analiziranje – revizorji proučujejo in primerjajo razmerja istovrstnih ekonomskih kategorij v določenem obdobju ter na smiseln način razčlenjujejo zneske. Ti procesi omogočajo analiziranje odmikov med primerjano in primerjalno velikostjo iste ekonomske kategorije, na podlagi katere je mogoče presojati učinkovitost in uspešnost delovanja podjetja;
- preiskovanje – revizorji preiskujejo in preverjajo listine v zvezi s poslovnimi dogodki in saldi;
- potrjevanje – revizorji pridobivajo pisne potrditve tretjih strank o poslovnih dogodkih, saldih in drugih informacijah;
- povpraševanje – revizorji sprašujejo upravo ter uslužbence v revidiranem podjetju o poslovnih dogodkih in saldih;
- štetje – revizor fizično šteje otipljive vire kot so denar, blago in gotovi izdelki;
- opazovanje – revizorji opazujejo izvajanje določenih postopkov in nalog v revidiranem podjetju;
- izračunavanje – revizorji ponovno izračunajo salde nekaterih kontov;
- primerjanje – revizorji primerjajo oziroma vzporejajo poslovne dogodke ali salde;

- računalniška podpora revidiranja – v računalniškem okolju se splošni cilji in obseg revidiranja ne spremenijo, spremenita pa se obravnavanje in shranjevanje računovodskih informacij. V razmerah računalniškega obdelovanja podatkov si revizor lahko pomaga z računalniško podprto tehnologijo. Računalniški programi mu omogočajo, da računalniško obdelane podatke preverja, primerja, izračunava, analizira, ...

3.1.1 Kontrolni postopki povezani s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja

Da bi dejansko razumeli, kje v računovodskem sistemu naj bi obstajale kontrolne točke in kje dejansko obstajajo, mora revizor proučiti način poslovanja in obravnavanja sredstev znotraj računovodskega sistema. V računovodskem sistemu je posle možno razvrstiti na več načinov. Ena izmed metod je združevanje poslov v naslednje štiri cikle (Taylor, Glezen, 1996, str. 386-392):

- cikel financiranja, ki vključuje gospodarske dogodke v zvezi s pridobivanjem finančnih sredstev od lastnikov in posojilodajalcev ter z občasnimi naložbami teh sredstev, dokler niso potrebna pri poslovanju;
- cikel nabavljanja, ki vključuje gospodarske dogodke v zvezi s pridobivanjem blaga in storitev od prodajalcev in zaposlencev v zameno za plačilne obveznosti ter s poravnavanjem obveznosti do prodajalcev in zaposlencev;
- cikel proizvodnje, ki vključuje gospodarske dogodke v zvezi z vzdrževanjem njegovih dejavnikov, z uporabo teh dejavnikov in s preoblikovanjem teh dejavnikov;
- cikel prodaje, ki vključuje gospodarske dogodke v zvezi z razdeljevanjem sredstev drugim v zameno za obljube, da bodo plačali, in s prejemanjem finančnih sredstev od njih za dobrine, ki so jim bile razdeljene.

Revizor ponavadi revidira notranje kontrole tako, da celotno poslovanje podjetja razdeli na osnovne poslovne cikle, ki ustrezajo poslovnim funkcijam, v okviru katerih potem proučuje delovanje notranjih kontrol. Vsakega od zgoraj navedenih poslovnih ciklov pa lahko razdelimo naprej.

V povezavi s kratkoročnimi terjatvami je za revizorja poznavanje računovodskega sistema prodaje izhodišče za oceno zanesljivosti delovanja notranjih kontrol, ki so v ta sistem vgrajene. To poznavanje ustroja notranjega kontroliranja pa mora revizor ustrezno dokumentirati. Obseg in oblika sta odvisni od zapletosti ter lastne presoje. Običajno najbolj priljubljeni obliki sta (Taylor, Glezen, 1996, str. 375-376):

- naris poteka s spremljajočimi opisi toka listin in
- vprašalniki.

Naris poteka nam na nazoren način prikaže računovodski sistem in notranje kontrole v podjetju. Z njegovo pomočjo dobimo vpogled v vrsto in zaporednost postopkov in poslovnih listin. Bralec tako dobi viden pregled, ki ga ob branju besedilnega opisa mogoče ne bi dobil. Z ustreznimi simboli prikažemo poslovne dogodke, izdajanje in gibanje računovodskih listin od nastanka do mesta zapisovanja v poslovne knjige ter v druge evidence vse do njihovega shranjevanja. Pri narisu vseh postopkov in zapisov moramo razkriti vse kontrolne točke (postopke), kjer se ugotavlja formalna in vsebinska točnost dogodka, izstavljanja in obravnavanja (urejanja) listin ter zapisovanja dogodkov v poslovne knjige. Besedni opis ponavadi služi kot pomoč pri razumevanju narisa oziroma obratno.

Notranje kontrole pa lahko predstavimo tudi z izdelavo in izpolnitvijo vprašalnikov o notranjih kontrolah, ki so običajno pomembna sestavina spoznavanja ustroja notranjega kontroliranja. Ta metoda je predvsem v manjših revizijskih podjetjih dokaj priljubljena. Odgovori se evidentirajo šele po temeljitnem pregledu narisov poteka, izjav, ugotovitvah pogovorov in drugega.

S ciklom prodajanja, ki je lahko razčlenjen na sprejemanje in obdelovanje naročil, izdajanje računov in spremljanje kratkoročnih terjatev iz poslovanja, so povezane mnoge bilančne postavke, izkazane tako v bilanci stanja kot tudi v izkazu poslovnega izida. Ker vse postavke pomembno vplivajo na izkazani izid podjetja, jim je treba pri preizkušanju notranjih kontrol potrebno posvetiti posebno pozornost, še posebno v računalniškem okolju, ko se poveča možnost prevar in zlorab (Menard, 1994, str. 50-51).

Revizor se mora seznaniti s sistemom notranjega kontroliranja naročnika in hkrati sočasno preverjati delovanje notranjih kontrol, ki zagotavljajo popolnost in točnost podatkov. S pomočjo ugotovitev na podlagi programa preverjanja delovanja notranjih kontrol lahko izdela oceno delovanja kontrol in določi stopnjo naslonitve na te kontrole. V računovodstvu spremljajo terjatve do kupcev preko dveh vrst listin, ki izpričujejo poslovne spremembe. To so na eni strani računi, ki so bili izdani kupcem, na drugi strani pa tudi listine o plačilih teh računov. V sistem spremljanja terjatev se prenese seznam izdanih računov, ki je podlaga za ažuriranje saldakontov kupcev, kjer se pojavljajo ustrezne terjatve za odpremljeno in zaračunano blago.

Listine o plačilih kupcev morajo biti za knjiženja ustrezno pripravljene; najbolje je, da vsebujejo šifro kupca in številko računa. Najprimernejši način take priprave bi bil, kar hkrati z računi pošiljati kupcem računalniško izpisane obrazce za plačilo ali pa zahtevati od kupcev vnašanje teh podatkov v plačilne naloge. Ker pa to pogosto ni izvedljivo oziroma od kupca tega ne moremo zahtevati, je treba plačilne naloge opremiti s temi podatki kar v samem podjetju. Zato mora imeti referent, ki ta plačila sprejema, na razpolago abecedni seznam kupcev z njihovimi številkami in seznam računov, ki še niso bili plačani (Menard, 1994, str. 58).

Nato je postopek zelo preprost, če se prejeto plačilo kupca nanaša na točno določen račun, ki je v celoti plačan. Vneseni podatek s plačilnega naloga se namreč po vnesenih podatkih (številki kupca, številki računa in znesku) primerja z odprtimi postavkami na kontu posameznega kupca in s tem se njegova terjatev zapre. V kolikor pa se plačilo ne nanaša na točno določen račun in tako neposredna primerjava med neplačanim računom in plačilom ni mogoča, je potrebno, če ni kupčevega obvestila (specifikacije) o številkah računov, na katere se plačilo nanaša, vgraditi v knjiženje v saldakontih kupcev poseben sistem, tako da se na primer poravnajo najstarejši računi. Ta postopek poteka, dokler niso plačani vsi računi. Če so poravnani že vsi računi, pa je morebitno plačilo kupčevo preplačilo. Tak sistem je smotno vgraditi tudi zaradi prihranka časa, saj je v nasprotnem primeru potrebno zamudno ročno raziskovanje in zapiranje postavk.

Kupčevo potrjevanje stanj na njegovem kontu je eno najbolj učinkovitih sredstev za potrjevanje popolnosti, točnosti in sploh obstoja stanja na njegovem kontu. Če prihaja pri tem do različnih stanj pri prodajalcu in pri kupcu, mora postopku potrjevanja slediti postopek ugotavljanja in raziskovanja razlik. Ta postopek lahko razkrije napake pa tudi prevare zaradi sistemskih pomankljivosti (Menard, 1994, str. 59).

Za ugotavljanje pravilnosti upoštevanja popustov za predčasna plačila, odobrena z računi, je treba preveriti določila pogodbe ali dogovora. Evidentirani popusti namreč lahko prikrivajo nepravilno uporabo sredstev, zato mora vodstvo raziskati neobičajne stopnje danih popustov in ustrezno ukrepati.

Terjatve do kupcev, ki so dalj časa neporavnane, lahko prikrivajo napake v zvezi s prejetimi plačili kupcev. Zato bi bilo treba dvomljive in sporne terjatve podrobno pregledovati, njihove odpise pa ustrezno odobravati. Najbolj značilni postopki revizorja pri preverjanju delovanja notranjih kontrol, ki so povezani s spremljanjem terjatev do kupcev, so (Menard, 1994, str. 59-60):

- z vpogledom v izpis kontrole knjiženja v saldakonte revizor primerja knjiženje na računih terjatev z izbranim vzorcem računov;
- za izbrani vzorec računov revizor zbere potrdila o plačilu in jih primerja z izpisom kontrole knjiženja v saldakonte;
- na podlagi dokazov na listinah in izpisih revizor ugotovi, ali obstajajo ustrezni postopki za redno ugotavljanje in raziskovanje ter ponovno obdelavo postavk, ki niso bile obdelane, ter preveri, ali te postavke pregleda pooblaščen delavec;
- z vpogledom v račune terjatev do kupcev v glavni knjigi in v izpis odprtih postavk kupcev na določen dan revizor poišče dokaze o popolnosti in točnosti knjiženja podatkov na računih glavne knjige;
- z vpogledom v odložene izpise odprtih postavk, ki so bili poslani v potrditev kupcem, potrditi obstoj usklajevanja (konfirmacije) ter popolnosti in točnosti izkazanih terjatev.

Hans J. Marrschdorf (1999, str. 310-311) meni, da je ustrezna razmejitev dolžnosti v podjetju najboljši način za preprečevanje prevar. Če je posamezniku zaupano več opravil, npr. prejem gotovine in knjiženj, dobi le ta priložnost, da stori prevaro pri kupcih. Da bi tako prevaro preprečili, morajo biti razmejene naslednje dolžnosti:

- prejem gotovine;
- knjiženja v (analitične) evidence kupcev;
- odpisovanje starih, neizterljivih terjatev do kupcev.

3.2 Revidiranje popisovanja kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Podjetja so dolžna sestaviti takšne računovodske izkaze in poslovna poročila, ki prikazujejo resnično stanje premoženja in resnični poslovni izid, zato morajo pred izdelavo računovodskih izkazov in poslovnih poročil uskladiti pomožne in glavne poslovne knjige ter izkazano knjigovodsko stanje v poslovnih knjigah z ugotovljenim dejanskim stanjem po popisu sredstev in obveznosti do virov sredstev (Zupančič, 2001, str. 9).

Vse pravne osebe ter zasebniki so, ne glede na način vodenja poslovnih knjig, dolžni vsaj enkrat letno opraviti popis sredstev in obveznosti do njihovih virov (v nadaljevanju: popis).

Pri vrednostnem izkazovanju kratkoročnih terjatev iz poslovanja v poslovnih knjigah mora pravna oseba spoštovati določbe Zakona o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD) in SRS, ki med drugim upoštevajo tudi načelo neenake vrednosti (imparitete), po katerem se za bilanciranje postavk aktive uporabljajo najmanjše verjetne vrednosti (sredstva ne smejo biti precenjena). Zaradi posebnosti tega popisa se priporoča imenovanje posebne komisije.

Popisna komisija popiše kratkoročne terjatve iz poslovanja po stanju v knjigovodstvu, pri tem pa mora preveriti realnost izkazanih zneskov za vsako vrsto kratkoročnih terjatev iz poslovanja ter ugotoviti vzroke za nepravočasne izterjave oziroma izplačila. Cilj obveznega popisa je torej ugotoviti pravilno knjigovodsko stanje vseh kratkoročnih terjatev iz poslovanja, kar omogoča uskladitev knjigovodskega stanja z evidencami.

3.3 Revidiranje podatkov pri kratkoročnih terjativah iz poslovanja

Namen preizkušanja podatkov o terjativah je, da revizor dobi dokaze o popolnosti, točnosti in nespornosti podatkov, ki jih ustvarja računovodski sistem. »Revizijski dokazi pomenijo informacije, ki jih revizor pridobi pri oblikovanju sklepov, na katerih temelji revizijsko mnenje. Revizijski dokazi obsegajo izvirne listine in poslovne knjige, ki so podlaga računovodskim izkazom, pa tudi s tem povezane informacije iz drugih virov« (Mednarodni standardi revidiranja in mednarodna stališča o revidiranju, 1997, 500 Revizijski dokazi, str. 4).

Ugotoviti je potrebno: ali so vse prikazane terjatve resnične (obstoj), so vse terjatve poslovnega subjekta vključene v bilanco stanja (popolnost), so terjatve prikazane po njihovi tržno-vnovčljivi vrednosti ter ustrezno zmanjšane za dobropise, dvomljive terjatve, ... (ovrednotenje), so terjatve pravilno razvrščene, opisane in razkrite v skladu s predpisanimi računovodskimi načeli (predstavitev), so vse prikazane terjatve pravica poslovnega subjekta na dan bilance stanja (pravice).

Pri tem se uporabljata dva postopka. Prvega sestavljajo preizkusi podrobnosti v poslovnih dogodkih in stanjih, drugega pa analize pomembnih kazalnikov in trendov, kamor spada tudi proučevanje neobičajnih nihanj in stanj. V Mednarodnih standardih revidiranja iz leta 1997 (v nadaljevanju MSR) so v zvezi s tema dvema postopkoma obravnavani:

- revizijsko vzorčenje, opredeljeno v MSR 530;
- analitično preiskovanje, opredeljeno v MSR 520.

Revizijsko vzorčenje je v MSR 530 opredeljeno kot uporaba revizijskih postopkov na manj kot 100% postavk v okviru salda na kontu ali vrste poslovnih dogodkov. Pri tem morajo imeti vse vzorčne enote možnost biti izbrane. To revizorju omogoči pridobiti in ovrednotiti revizijske dokaze o nekaterih značilnostih izbranih postavk, da bi lahko oblikoval sklepe v zvezi z množico, iz katere je vzet vzorec.

MSR v točki 520 opredeljujejo tudi analitične postopke. Ti pomenijo analizo pomembnih kazalnikov in razvojnih teženj. Sem spada tudi proučevanje nenavadnih nihanj in raziskovanje razmerij, ki se ne ujemajo s predvidenimi. Analitični postopki vključujejo proučevanje primerjav računovodskih informacij podjetja s:

- primerljivimi informacijami iz prejšnjega obdobja;
- pričakovanimi izidi podjetja (predračuni, napovedi);
- podobnimi informacijami iz panoge (na primer primerjava razmerja med prodajo in terjatvami do kupcev s povprečjem v panogi ali z drugimi podjetji podobne velikosti v panogi).

Revizor se mora odločiti, katere poslovne dogodke ali stanja na posameznih kontih bo podrobno proučeval in kje bo uporabil postopke analitičnega preiskovanja. Lahko se odloči tudi za kombinacijo obojega. Odločitev temelji na revizorjevi sodbi o pričakovani uspešnosti postopkov za zmanjšanje tveganja pri odkrivanju posameznih uradnih trditev v računovodskih izkazih.

Načini zbiranja podatkov s poudarkom na kratkoročnih terjatvah iz poslovanja so (Boynton, Johnson, Kell, 2001, str. 203-211; MRevS, 1994, str. 84-85):

- opazovanje – revizorji pridobivajo pisne potrditve tretjih strank o poslovnih dogodkih, saldih in drugih informacijah, na primer potrditve saldov s strani dolžnika konec leta;
- obnavljanje in izračunavanje – revizor naključno izbere izhodiščni dokument (naročilnica) in spremlja njen potek skozi vse faze prodaje, ki se navadno odvijajo skozi različne oddelke, z vsemi dokumenti, ki se na njeni podlagi izdajajo, na koncu pa preveri še končne vknjižbe v finančnem računovodstvu oziroma ponovno izračuna salde nekaterih kontov;
- analitična preiskovanja – preko njih revizor bolje razume in spozna naravo poslovanja proučevanega podjetja. Največkrat gre za primerjave računovodskih podatkov iz proučevanih računovodskih izkazov z istovrstnimi računovodskimi podatki za prejšnja obdobja, z istovrstnimi podatki v predračunih (ocene in načrti za prihodnja razdobja) in z istovrstnimi podatki v konkurenčnih podjetjih iz iste panoge (MSR 520). Najpogostejši kazalci, ki se pri analitičnem preiskovanju terjatev izračunavajo so: nivo terjatev, obseg prodaje, nivo vračanja proizvodov in nivo popustov;
- povpraševanje – revizor postavlja vprašanja dobro obveščenim posameznikom v podjetju, ki se nahajajo na različnih položajih, pa tudi dobro obveščenim posameznikom izven podjetja. Poizvedovanje lahko poteka v različnih oblikah, in sicer od uradnih pisnih poizvedb naslovljenih na tretje osebe izven podjetja in na osebe zaposlene v podjetju do neformalnih poizvedb v smislu postavljanja ustnih vprašanj zaposlenim v podjetju, ki pa niso tako zanesljive;
- preiskovanje - to pomeni branje, sledenje, primerjanje, usklajevanje in pregledovanje listin in knjigovodskih evidenc. Sem sodi tudi preiskovanje saldov na koncu leta, usklajevanje in primerjanje podatkov iz različnih evidenc s podatki v glavni knjigi ter primerjava teh stanj s stanji ugotovljenimi pri popisu;
- primerjanje – revizorji vzporejajo po dva ali več poslovnih dogodkov ali saldov.

Pred izvedbo postopkov preizkušanja podatkov za kratkoročne terjatve iz poslovanja pa se je potrebno tudi seznaniti s prejetimi računovodskimi usmeritvami, ki se nanašajo na izkazovanje terjatev.

3.3.1 Analiza kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Pri revidiranju kratkoročnih terjatev iz poslovanja mora revizor izdelati vodilno preglednico za terjatve, da bi določil vrste in zneske glavnih podkontov. Vodilno preglednico sestavi na podlagi podatkov iz bruto bilance, nato pa nadaljuje z analitičnimi postopki.

Analitični postopki kot metoda revizijskega preizkušanja podatkov pomagajo revizorju razumeti aktivnosti revidiranega podjetja ter ugotoviti področja možnih tveganj (Maher, 2000, str. 7).

Z analitičnimi postopki revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja so mišljene naslednje primerjave (Taylor, Glezen, 1996, str. 716):

- saldo obravnavanega leta v primerjavi s predračunom obravnavanega leta in z dejanskim saldonom preteklega leta;
- odpravljene enote po prodajnih evidencah v primerjavi z odpravljenimi enotami po odpravnih evidencah;
- število dnevnih prihodkov od prodaje v terjatvah do kupcev v obravnavanem in v preteklem letu;
- koeficient obračanja terjatev do kupcev v obravnavanem in preteklem letu;
- koeficient stroškov popravka vrednosti terjatev v primerjavi s prihodki od prodaje v obravnavanem letu in preteklem letu;
- stopnja popravka vrednosti dvomljivih terjatev v primerjavi s terjatvami do kupcev v obravnavanem letu in preteklem letu;
- stopnja zapadlosti terjatev do kupcev v plačilo v primerjavi s celotnimi terjatvami do kupcev v obravnavanem letu in v preteklem letu.

Kot možne analitične postopke pri preverjanju podatkov bi omenili naslednje:

- a) **Pregled starosti kratkoročnih terjatev iz poslovanja** – Starost odprih terjatev po stanju na dan bilance stanja (npr. 31.12.2003) revizor obravnava ponavadi ločeno, in sicer po terjatvah do kupcev na domačem trgu in na tujem trgu, ali po kakšnem drugem kriteriju razmejčitve terjatev, če se mu zdi primernejši z vidika narave poslovanja podjetja. Revizor mora pridobiti starostno analizo terjatev v podjetju (ponavadi v obliki tabele, kjer so prikazane vse terjatve po starosti, in sicer posebej nezapadle terjatve ter nato terjatve stare do 30 dni, od 30 do 90 dni, od 90 do 180 dni in več kot 180 dni) – pri tem velja pravilo, starejša kot je terjatev, manjša je možnost, da bo poravnana. Če ima podjetje velik delež starih, že zapadlih terjatev, bi se moralo posluževati inštrumentov pisnega opominjanja in po potrebi sodne izterjave, kar bi imelo pomemben vpliv na oblikovanje spornih in dvomljivih terjatev ter popravkov vrednosti (Messier, 2000, str. 371).
- b) **Izračun koeficienta obračanja (dnevi vezave) terjatev iz poslovanja** – S tem testom revizor ugotovi koeficient obračanja terjatev do kupcev v tekočem letu, ki ga primerja s predhodnim letom. Izračun sestoji iz primerjave celotnih prejemkov od kupcev s povprečnim stanjem terjatev do kupcev. V tej povezavi se izračunajo tudi dnevi vezave terjatev, kjer dobimo podatek o tem, koliko dni so bile v povprečju odprte terjatve v revidiranem letu oziroma v koliko dneh so bili v povprečju plačani računi za dobavljene izdelke in opravljene storitve.

Če je koeficient obračanja terjatev v tekočem letu manjši kot v predhodnem letu, pomeni, da so v tem letu terjatve počasneje prehajale v denarno obliko, oziroma, da je bil v tekočem letu v povprečju plačan manjši odstotek izdanih računov kot v predhodnem letu.

Na osnovi izračuna obeh kazalnikov dobi revizor vpogled v to, ali se je v podjetju spremenila politika kreditiranja do kupcev in ali se je izboljšala oziroma poslabšala plačilna disciplina kupcev. S tem pa dobi tudi občutek za denarni tok v podjetju in s tem za plačilno sposobnost podjetja, kar je povezano tudi s poslovno uspešnostjo podjetja.

- c) **Pregled poslovnih prihodkov po mesecih za revidirano leto** – Na osnovi mesečne analize poslovnih prihodkov revizor dobi vpogled v mesečno dinamiko ustvarjanja prihodkov ter s tem občutek za vpliv sezonskih dejavnikov na prodajo. V tej fazi lahko analizira tudi dinamiko izvoza po mesecih, odstotek plačevanja izdanih računov in izdajanja opominov po mesecih, dinamiko ustvarjanja prihodkov po posameznih dejavnostih oziroma skupinah proizvodov in storitev.
- d) **Pregled stanj kratkoročnih terjatev iz poslovanja in analiza glavnih analitičnih kontov** – Revizor preizkusi zneske kratkoročnih terjatev iz poslovanja za deset največjih dolžnikov na dan bilance stanja za proučevano in predhodno leto. Pri analizi analitičnih kontov (primerjava saldov analitičnih kontov terjatev s stanji teh kontov v preteklem letu), ki sestavljajo sintetični konto terjatev do kupcev, lahko pride pri določenih analitičnih kontih do bistvenih razlik v stanju tekočega leta v primerjavi s stanjem preteklega leta. Za ta odstopanja mora revizor poiskati vzroke (npr. sprememba prodajnih cen, ali sprememba plačilne discipline dolžnikov, ali makroekonomski dejavniki, ...) ter oceniti njihov vpliv na sporne in dvomljive terjatve.
- e) **Primerjava računovodskih informacij podjetja s podobnimi panožnimi informacijami**, kot je primerjava razmerja med prodajo in terjatvami do kupcev v podjetju s povprečjem v panogi ali z drugimi podjetji podobne velikosti v isti panogi (Mednarodni standardi revidiranja in mednarodna stališča o revidiranju, 1997, 520 Analitični postopki, str. 4.).
- f) **Ostali analitični postopki** – Revizor lahko v okviru analiziranja terjatev uporablja analitične postopke pri:
- primerjavi oblikovanega popravka vrednosti terjatev na začetku in na koncu poslovnega leta;
 - izračunu odstotka odvisnosti od največjih kupcev;
 - izbiri vrednostno pomembnih postavk terjatev po stanju konec leta in prometu v proučevanem letu.

3.3.2 Usklajevanje analitičnih evidenc z glavno knjigo

Revizor preveri, če ima vsak kupec v analitični evidenci odprt svoj konto ter ali se konti terjatev izkazujejo ločeno v skladu z SRS. Konec leta mora podjetje narediti izpis terjatev po posameznem kupcu, ki zajema začetni saldo, promet v breme, promet v dobro in končni saldo

odprtih terjatev. Na koncu izpisa posameznih analitičnih kontov obstaja tudi seštevek vseh kupcev, kjer so navedene iste postavke kot so navedene pri posameznem kupcu. Revizor celoten seštevek odprtih terjatev do kupcev v analitičnih evidencah primerja s stanji v glavni knjigi (sintetično knjigovodstvo) in preveri, če je seštevek posameznih analitičnih kontov usklajen s sintetičnim kontom.

3.3.3 Neodvisne potrditve stanj kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Potrjevanje stanj terjatev neposredno s strani kupca revizorju omogoča doseči revizijski cilj obstoja terjatev (poleg popolnosti in točnosti), saj s tem pridobi dokaze izven revidiranega podjetja, ki so bolj zanesljivi kot dokazi, pridobljeni v podjetju. Praviloma mora revizor stanje posameznih terjatev potrditi na datum bilance stanja, ne glede na to, da so bile za datum pred dnevom bilanciranja že pridobljene potrditve na zahtevo revidiranega podjetja – naročnika.

Taylor in Glezen (1996, str. 719-721) ločita med zahtevkom za potrdilno potrditev in zahtevkom za nikalno potrditev. V zahtevku za pritrdilno potrditev se kupca naproša, naj vrne potrdilnico salda neposredno revizorju in na njej označi strinjanje ali nestrinjanje z zneskom, prikazanim v naročnikovih evidencah. Zahtevek za potrditev pogosto spremlja izpis odprtih postavk, ki izkazuje podrobnosti o saldu terjatev in omogoča kupcu natančneje opredeliti strinjanje ali nestrinjanje. Pritrdilne potrditve so bolj zaželeno, kadar so posamezni saldi na kontih razmeroma veliki ali kadar ustroj notranjega kontroliranja ni učinkovit in obstaja utemeljen sum, da je na kontih veliko napak.

Besedilo zahtevka za nikalno potrditev je skoraj enako besedilu zahtevka za pritrdilno potrditev, razen da kupca prosimo, naj vrne potrdilnico neposredno revizorju, le če se ne strinja z zneskom, prikazanim v naročnikovih evidencah. Tako revizor ne more biti popolnoma prepričan, ali kupci ne vračajo nikalnih potrditev, ker se strinjajo z naročnikovimi saldi ali ker jim ne posvečajo dovolj pozornosti. Nikalne potrditve se utegnejo uporabljati, če je na kontih veliko razmeroma majhnih saldov, če je ustroj notranjega kontroliranja videti uspešen in če je verjetno, da jim bodo posamezniki, ki prejemajo zahteveke za potrditev, posvečali dovolj pozornosti.

Taylor in Glezen (1996, str. 721) opozarjata, da naj naročnik naslovi na kupca tako pismo, ki sporoča, da revizor zahteva potrditev odprtih postavk, ne pa plačila podjetju. To je posebno pomembno, če so kupci fizične osebe oziroma manjša podjetja, ki niso vajena prejemati tovrstnih pisem in bi si utegnili razlagati, da gre za zahtevek za plačilo. Včasih je v zgornjem delu pisma poudarjeno opozorilo, ki pravi, da ne gre za zahtevek za plačilo. Če na poslani zahtevek za pritrdilno potrditev v primernem času ni odgovora, se pošlje še drugi zahtevek. Če tudi na drugega ni odgovora, uporabi revizor druge možne postopke (pregled notranjih evidenc, kot so kopije prodajnih računov, odpravnih listin in dokazov o plačilih). Potem ko je konto izbran za preverjanje, je treba dobiti neko vrsto dokazov. Zadeva se ne sme opustiti samo zato, ker ni odgovora na zahtevek za potrditev (Taylor, Glezen, 1996, str. 721).

Zahtevki za potrditev lahko vsebujejo celotni ali razčlenjeni znesek terjatev, kar je odvisno od presoje revizorja. Kadar je število odprtih terjatev po posameznih kupcih veliko, mora revizor zaradi stroškovnih in časovnih omejitev uporabiti metode vzorčenja. Največkrat je to metoda neverjetnostnega vzorčenja. V nadaljevanju bom proučil te metode na primeru poljubne statistične množice.

Temeljna značilnost neverjetnostnega načina vzorčenja je poudarjen pomen revizorjeve strokovne presoje, čeprav so pri načrtovanju velikosti vzorca in ovrednotenju ugotovitev vzorčenja pogosto v pomoč spoznanja iz statistične teorije. Ta metoda zahteva manj časa in manj stroškov kot verjetnostno vzorčenje ter hkrati tudi ne zahteva posebnih statističnih znanj (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 62-76).

Revizor najprej določi sprejemljivo napako, ki jo lahko oceni v višini določenega odstotka od vseh prihodkov revidiranega podjetja. Ta znesek nam pove, kaj je še pomembno za podjetje in je vredno upoštevati. Če bo ocenjena skupna napaka manjša od sprejemljive in v skladu s pričakovano napako, bo na podlagi revizijskega preizkusa mogoče sklepati o pravilnosti knjižnega stanja postavke terjatve do kupcev. V nadaljni fazi tega postopka se revizor lahko odloči, da bo preveril vse odprte salde tistih kupcev, kjer stanje odprtih terjatev na datum bilance presega določen znesek. Nato izračuna celotno vsoto teh odprtih terjatev in delež, ki ga ta vsota predstavlja v celotnih odprtih terjativah. Prav tako ugotovi število kupcev, katerih terjatve presegajo ta določeni znesek in jim pošlje zahtevke za potrditev. Če vsi kupci potrdijo stanje odprtih terjatev, je postopek zaključen, v nasprotnem primeru pa mora revizor odkriti in raziskati vzroke za neskladje. V ta namen revizor ponovno preveri dokumentacijo (račune, dobavnice, naročila, pogodbe) in pravilnost evidentiranja, o neskladju pa se posvetuje tudi s kupcem. Za preostale salde terjatev do kupcev, ki so nižji od zgoraj določenega zneska, pa revizor naključno izbere vzorec dolžnikov na osnovi formule (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 74):

$$\text{število preostalih dolžnikov} = \frac{\text{vrednost statistične množice} * \text{koeficient tveganja}}{\text{sprejemljiva napaka}}$$

Vrednost statistične množice v zgornji enačbi predstavlja znesek celotnih terjatev do kupcev, od katerih odštejemo znesek terjatev, ki smo jih že izbrali za pošiljanje potrditvenih pisem.

Revizor tako pošlje zahtevke za potrditev največjim dolžnikom, ki presegajo zgoraj določen znesek, izmed preostalih, pri katerih so odprte terjatve manjše od tega zneska, pa naključno izbere takšno število dolžnikov, kot jo je izračunal na podlagi zgoraj navedene formule in jim prav tako pošlje zahtevke za potrditev.

Kadar revizor ne dobi vseh odgovorov od izbranih dolžnikov tudi po ponovnem pošiljanju zahtevkov in telefoniranju, mora v mesecih po datumu bilance stanja pa do meseca, v katerem se opravlja revizija, opazovati gibanje saldov dolžnikov, ki sploh niso poslali potrditev. Če

ugotovi, da so kupci v tem obdobju v celoti poravnali svoj dolg, pomeni, da so s tem tudi priznali svojo obveznost. Če pa se kupci, ki so poslali odgovor, niso strinjali z navedeno obveznostjo in revizor ugotovi krivdo na strani revidiranega podjetja - naročnika, potem mora oceniti še napako s pomočjo formule (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 75):

$$\text{ocena napake} = \frac{\text{napaka v vzorcu}}{\frac{\text{knjigovodska vrednost vzorca}}{\text{knjigovodska vrednost množice}}}$$

Knjigovodska vrednost vzorca predstavlja skupen znesek terjatev, katere smo izbrali za pošiljanje potrditvenih pisem, knjigovodsko vrednost množice pa predstavlja celoten znesek terjatev do kupcev.

Pri presoji tveganja pri neverjetnostnem vzorčenju so v pomoč naslednja izkustvena pravila presoje (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 75):

- če ocena napake ne presega pričakovane napake in je obenem občutno manjša od sprejemljive, je s sprejemljivo stopnjo tveganja mogoče sklepati o pravilnosti knjižnega stanja. Znano je izkustveno pravilo, da je mogoče sklepati o pravilnosti knjižnega stanja, kadar ocena napake ne presega tretjine sprejemljive napake in je obenem manjša od pričakovane;
- če ocena napake presega pričakovano napako in se približuje sprejemljivi napaki, je stopnja tveganja previsoka, da bi bilo mogoče sklepati o pravilnosti knjižnega stanja. Takrat je običajno treba presoditi možnost o povečanju vzorca ali pa dodatnih revizijskih preizkusov.

Poleg neverjetnostnega vzorčenja se uporablja še drug način, ki se imenuje verjetnostno vzorčenje. Temeljna razlika med obema osnovnima načeloma je pomen subjektivnega dejavnika – revizorjeve strokovne presoje, ki je pri neverjetnostnem vzorčenju izrazitejši. Vendar ustrezna uporaba tovrstnega načina lahko daje ugotovitve, ki povsem zadoščajo za potrebe revizijskega preizkušanja podatkov in je zaradi prihranjenih stroškov in časa v primerjavi z verjetnostnim vzorčenjem tudi učinkovitejši. Verjetnostno vzorčenje zajema (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 76-85):

- klasične metode verjetnostnega vzorčenja:
 - ocenjevanje s sredino in enostavnim slučajnim vzorčenjem;
 - stratificirano vzorčenje pri ocenjevanju s sredino;
 - predstavitev tehnike ocenjevanja z razmerjem in tehnike ocenjevanja z razliko,
- metodo vzorčenja denarnih enot.

Zaradi vsebinske obsežnosti teme in omejenega obsega diplomskega dela verjetnostnega vzorčenja ne bom podrobneje predstavil, čeprav je v nekaterih okoliščinah verjetnostno

vzorčenje zaradi strokovne izvedbe (večje objektivnosti pri izbiri vzorca in ovrednotenju ugotovitev) glede na doseganje revizijskih ciljev primernejše. Zanj se bo revizor odločil, kadar bo proučeval statistične množice z velikim številom podatkov, če bodo ugotovitve vzorčenja bistven revizijski dokaz in če bodo podatki dostopni na računalniških nosilcih podatkov ter pri izvedbi in ovrednotenju ugotovitev vzorčenja v pomoč računalniški programi (Bizjak, Volarič, Kovač, 1995, str. 90).

3.3.4 Pravilnost in točnost izkazanih kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Pravilnost in točnost podatkov revizor preveri na primeru izdaje računov (in ostale spremljajoče dokumentacije), pri tem pa izbere kupce z različnimi vrstami dobavljenih proizvodov oziroma opravljenih storitev, po različnih mesecih tako na domačem kot na tujem trgu. V tem kontekstu preveri celotno dokumentacijo v zvezi z izbranim kupcem in poslom z njim, ki lahko zajema (Messier, 2000, str. 369-371):

- pogodbe, če gre za naravo posla, ki temelji na pogodbi, drugače naročila;
- izdane račune (revizor preveri datum, številko računa, znesek računa, ali so upoštevane dogovorjene prodajne cene na osnovi pogodb, ali se uporabljajo cene iz veljavnega cenika; na računih, ki vsebujejo več postavk, preveri matematično pravilnost vsote);
- odobritve možnih popustov;
- odpremnice (revizor preveri datum in številko odpremnice, ali so količine enake količinam na izstavljenih računih, ali je to vnešeno v skladiščno evidenco zalog);
- skladiščno evidenco zalog;
- analitično evidenco terjatev do kupcev;
- revizor tudi prouči podatke o dogovorjenih plačilnih pogojih, to je o roku plačila in valuti, ter jih primerja z dejanskim rokom plačila in valuto;
- revizor preveri, ali so prejeta plačila skladno z zneski na računih.

Pri preverjanju pravilnosti in točnosti izkazanih terjatev do tujine pa mora revizor proučiti tudi, ali je upoštevano določilo SRS 5.9. To določilo pravi, da se terjatve razčlenjujejo na tiste, ki se nanašajo na stranke v državi ter tiste, ki se nanašajo na stranke v tujini, kar je pomembno zaradi morebitne sestavitve skupinskih računovodskih izkazov, kjer je potrebno zneske v domači valuti preračunati v zneske ustrezne tuje valute oziroma obratno. V ta namen revizor preveri:

- dokumentacijo, ki se nanaša na izvoz (izvozno-carinska deklaracija);
- ali so terjatve iz naslova prodaje v tuji valuti preračunane in izkazane v tolarški protivrednosti po srednjem tečaju Banke Slovenije, ki je veljal na dan bilance stanja;
- ali je tečajna razlika med tolarško protivrednostjo na dan nastanka terjatve in tolarško protivrednostjo na dan bilanciranja pravilno ugotovljena in predstavljena (šteje se kot postavka prihodkov oziroma odhodkov od financiranja).

3.3.5 Postopki razmejnitve kratkoročnih terjatev iz poslovanja

S postopki razmejevanja realizacije revizor ugotavlja, ali so prodaje proizvodov in blaga ter njihovo vračilo vključeni v računovodske izkaze obdobja, na katerega se nanašajo. Revizor preveri, ali je podjetje v svojih računovodskih izkazih upoštevalo samo prodaje ter vračila proizvodov, ki so bila opravljena do datuma bilance stanja. V ta namen revizor preverja račune, izdane neposredno pred obračunskim obdobjem ter po njem, in evidence o dejanski izdaji blaga ter izdane odpremnice in vračila blaga.

Osnovna revizijska postopka preverjanja pravilnosti razmejnitve prodaje sta (Messier, 2000, str. 412):

- primerjava računov in odpremnice z datumi neposredno pred datumom bilanciranja in po njem (na primer: revizor pregleda zadnjih pet izdanih dobavnice v starem in prvih pet v novem letu ter zadnjih pet računov v starem in prvih pet računov v novem letu);
- preverjanje knjiženja terjatev in prihodkov v pravo obračunsko obdobje.

Testi »cut-off« metode oziroma razmejnitev terjatev iz naslova prodaje na koncu leta najpogosteje vsebujejo (Messier, 2000, str. 412-413):

- podroben pregled numeričnega niza števil odpremnice za proizvode oziroma storitve. Ta niz mora kronološko prehajati čez datum izdelave bilance stanja;
- primerjavo odpremnice izdanih neposredno pred in po datumu bilanciranja, z odgovarjajočimi izdanimi računi. Cilj postopka je potrditi, da so bile odpremnice pravočasno evidentirane;
- primerjavo določenega števila postavk, ki so evidentirane kot prodaja (prihodki) pred dnem bilanciranja z odgovarjajočimi odpremnici. S tem se revizor prepriča, da realizacija ni bila prikazana za proizvode, ki niso bili odpremljeni;
- podroben pregled dobropisov, ki so evidentirani po zaključku poslovnega leta z namenom preveriti, ali se nanašajo na dejansko odpremljeno blago po datumu bilance;
- preveritev prikaza realizacije v zadnjem mesecu poslovnega leta s ciljem ugotoviti, ali so vse večje, nevsakdanje postavke dejanska prodaja ter ali so vse vključene v odgovarjajoča obdobja;
- preveritev vseh večjih popravkov na analitičnih kontih kupcev, ki so se izvedli po dnevu bilanciranja. S tem se ugotovi, ali gre za dejanske in upravičene popravke.

3.3.6 Dvomi in sporne terjatve ter oblikovanje popravkov vrednosti

Če obstaja verjetnost, da določene terjatve ne bodo poplačane, lahko podjetje oblikuje popravke vrednosti terjatev. Eden izmed načinov oblikovanja popravkov vrednosti terjatev je oblikovanje na podlagi izkušenj iz preteklih let in pričakovanj v prihodnosti (Igličar, Hočevnar, 1997, str. 102).

Oblikovanje popravka vrednosti terjatev vpliva le na poslovno izidne tokove in na izkazovanje sredstev v bilanci stanja, ne vpliva pa na denarne tokove. Ker je vpliv oblikovanja popravkov vrednosti terjatev na poslovni izid lahko pomemben, revizorji pri revidiranju računovodskih izkazov presojujejo njegovo upravičenost. Namen revizorjev je preprečiti, da bi si podjetja formirala popravke vrednosti terjatev glede na njihove trenutne potrebe, saj ga morajo oblikovati glede na dejanske izkušnje in realna pričakovanja (Igličar, Hočevár, 1997, str. 104).

Potrebni odpisi terjatev se tedaj, ko so utemeljeni z ustreznimi listinami, pokrijejo v breme tako oblikovanih popravkov vrednosti. Obračunani popravki vrednosti terjatev omogočajo ustrezno dokončno zmanjšanje posameznih terjatev, katerih prvotne velikosti niso več poplačljive, ne da bi se ob odpisih pojavljali sorazmerno veliki tovrstni odhodki. Zato se odpisi potem, ko so utemeljeni z ustreznimi listinami, pokrijejo v breme vnaprej oblikovanih popravkov vrednosti. Če ti ne zadoščajo za pokritje odpisov, se razlika nadomesti neposredno v breme odhodkov. Če je vsota dejanskih odpisov posameznih terjatev v obračunskem obdobju večja od vnaprej vračunanih odpisov terjatev, je treba utemeljeni primankljaj najkasneje ob koncu obdobja dodatno vračunati (v breme oblikovanega popravka). Če je nasprotno vsota dejanskih odpisov posameznih terjatev v obračunskem obdobju manjša od vnaprej vračunanih zneskov, je treba neutemeljeni znesek najkasneje ob koncu obdobja stornirati, v novem obračunskem obdobju pa uporabiti glede na dobljene izkušnje manjšo stopnjo za odpisovanje terjatev iz prodaje na kredit (Mayr, 2000, str. 101-104).

Ker je revizorjeva dobra presoja na področju določanja ustreznosti popravka vrednosti dvomljivih terjatev zelo pomembna, revizor ne more samodejno sprejemati zneskov, izračunanih po standardnih naročnikovih postopkih, celo če so dajali taki postopki v preteklosti pravilne izsledke, saj se okoliščine spreminjajo in postopki, ki so nekoč dajali zanesljive izsledke, tega ne dajejo več. Med dejavniki, o katerih mora revizor razmišljati pri ocenjevanju ustreznosti popravka vrednosti dvomljivih terjatev, so (Taylor, Glezen 1996, str. 723):

- ocena učinkovitosti naročnikovih trenutnih kreditnih in vnovčevalnih usmeritev ter postopkov za ocenjevanje popravka vrednosti dvomljivih terjatev;
- statistični prikazi, na primer število dnevnih prihodkov od prodaje v terjatvah do kupcev, stroški odpisa terjatev v odstotku od prihodkov od prodaje, stroški popravka vrednosti dvomljivih terjatev v odstotku od prihodkov od prodaje in odstotek terjatev do kupcev v vsakem razredu zapadlosti v plačilo (to je najbolj uporabno, če je računov veliko in denarno izražena vrednost posameznih kontov majhna);
- pregled kreditnega dosjeja in poteka plačevanja posameznih računov (postopek, ki ni praktičen, če je vključenih več kot le nekaj velikih računov);
- pregled kasnejših plačil (težava pri tem postopku je možnost, da mnogo vnovčljivih računov morda v običajnem poslovanju ni plačanih pred koncem revizije);

- razmislek o splošnih gospodarskih razmerah in razmerah v dejavnosti, poslovno ravnanje (na primer revizor samoumevno pričakuje, da je popravek vrednosti dvomljivih terjatev pri kreditiranju potrošnikov večji v času gospodarskega zastoja in velike brezposlenosti, ker so mnogi kupci brez dela in ne bodo mogli vrniti dolgov).

Da bi revizor preveril, če so oblikovani popravki vrednosti ustrezni, če obstajajo dvomljive terjatve, za katere ni oblikovan popravek vrednosti, in če so zavarovanja zadostna in dovolj kvalitetna za pokritje dvomljivih in spornih terjatev, je potrebno pridobiti poročilo o razvrstitvi terjatev po zapadlosti (starostna analiza terjatev), v katerem so upoštevana plačila, prejeta po datumu bilance stanja.

Revizor mora pridobiti na eni strani starostno analizo terjatev v podjetju (ponavadi v obliki tabele, kjer so prikazane vse terjatve po starosti in sicer posebej nezapadle terjatve ter nato terjatve stare do 30 dni, od 30 do 90 dni, od 90 do 180 dni in več kot 180 dni) in na drugi strani seznam dvomljivih in spornih terjatev na dan bilance stanja. V naslednjem koraku mora preveriti:

- spore, ki obstajajo glede kvalitete in količine proizvodov (reklamacije);
- starost terjatev, ki so bile uvrščene med sporne in dvomljive:
 - ali so bile vse terjatve zapadle in kdaj so zapadle;
 - ali so bile med dvomljive in sporne terjatve uvrščene še nezapadle terjatve, ki pa so problematične in jih je poslovodstvo ocenilo kot dvomljive (npr. stečaj kupca);
- ali so bila v podjetju opravljena vsa dejanja za izterjavo teh terjatev (opomin);
- ali se je za te terjatve na sodišču začel postopek prisilne izterjave.

Revizor mora pri preverjanju pravilnosti dvomljivih in spornih terjatev pregledati tudi dokumentacijo, kot so pogodbe, izdani računi, opomini, tožbe, sklepi sodišča, sklepi poslovodstva, ki opredeljujejo določeno terjatev za sporno. Če gre za manjše število spornih terjatev z večjimi zneski, revizor preveri vso dokumentacijo v zvezi z njimi. Pri manjših zneskih večjega števila spornih terjatev pa pregleda le izbrani vzorec spornih terjatev in spremljajočo dokumentacijo. Če revizor pri svojem delu oceni, da bi podjetje moralo med dvomljive in sporne terjatve uvrstiti še določene druge terjatve, mora v zvezi z njimi pridobiti dodatne dokaze (bodisi od kupcev bodisi od drugih tretjih oseb).

Čeprav je zapadlost terjatve ključen kriterij, pa je končna odločitev za spornost terjatve odvisna tudi ocena izterljivosti posamezne terjatve, ki je povezana s poznavanjem določenega kupca. S tem je mišljena predvsem morebitna plačilna nesposobnost kupca ter spori med podjetjem kot upnikom in kupcem kot dolžnikom.

3.3.7 Preračun terjatev v tuji valuti

Revizor se mora prepričati, ali so kratkoročne terjatve iz poslovanja izražene v tuji valuti pravilno preračunane v tolarje po tečaju (praviloma je to srednji tečaj Banke Slovenije) na dan sestavitve računovodskih izkazov.

3.3.8 Dogodki po datumu bilance stanja

Revizor mora proučiti, ali kateri od poslovnih dogodkov po datumu bilance stanja kažejo na to, da so bile terjatve na dan bilanciranja nerealno izkazane (MRevS, 1994, str. 166). Tako mora pretehtati ali obstajajo dokazi, da je bil popravek vrednosti terjatev oblikovan prenizko (npr. stečaj ali poslabšanje finančnega položaja dolžnika v obdobju po datumu bilance stanja) ali previsoko (npr. plačila po datumu bilance stanja, za katera so bili na dan bilanciranja izkazani popravki vrednosti).

Postopke za ugotavljanje poznejših dogodkov je treba uporabiti čim bliže datuma revizorjevega poročila. Na splošno vsebujejo (MRevS, 1994, str. 166-167):

- branje zapisnikov zbora delničarjev, upravnega odbora in nadzornega oziroma izvršnega odbora, ki se nanašajo na obdobje po datumu bilance stanja, ter ugotavljanje zadev, o katerih je bil govor na različnih sestankih in za katere zapisniki še niso na voljo;
- branje najnovejših razpoložljivih vmesnih računovodskih izkazov in po potrebi predračunov; napovedi denarnih tokov in drugih poslovodskih poročil ter primerjanje različnih podatkov;
- poizvedovanje ali dopolnjevanje prejšnjih ustnih ali pisnih poizvedovanj pri pravnih strokovnjakih podjetja o pravnih in odškodninskih zadevah;
- pregledovanje postopkov, ki jih je poslovodstvo uveljavilo, da bi lahko ugotavljalo pomembne poznejše dogodke, ter poizvedovanje pri poslovodstvu, ali so se pojavili kaki drugi dogodki, ki bi lahko vplivali na izkaze, o katerih revizor poroča.

3.3.9 Zamudne obresti

Poleg terjatev do kupcev imajo naročniki lahko tudi menične terjatve in terjatve za obresti. Potrditvena pisma morajo vključevati zahtevek za potrditev obrestne mere, datuma zapadlosti v plačilo in poročila za menične terjatve, pa tudi neporavnane salda. Poleg tega mora revizor pregledati izvirne obveznice, ki jih je treba shraniti na varnem mestu, kot je na primer bančni sef (Taylor, Glezen, 1996, str. 724).

Obračun zakonskih zamudnih obresti se ponavadi izvaja samo pri večjih dolžnikih – zamudnikih, ker se samo pri teh zaradi zavlčevanja plačila pojavlja večja škoda v poslovanju podjetja, vendar bi bilo z vidika enakosti primerneje, da bi vse dolžnike obravnavali enako, to pomeni, da bi vsem zaračunavali zamudne obresti. Vendar moramo na eni strani upoštevati zamudnost (in s tem povezane stroške) takega opravlila z vidika zaposlenih v podjetju kot tudi

z vidika izterjatve zamudnih obresti, na drugi strani pa dejanski učinek tega pristopa. Verjetno ne bi prišlo do hitrejšje poravnave dolga ali, v primeru zamude, plačila zamudnih obresti v celoti. Ker je praksa pokazala, da so pri takem pristopu stroški večji od koristi je smiselno, da podjetje samo večjim dolžnikom, ki dlje časa zamujajo s plačilom, zaračunava zamudne obresti.

Zamudne obresti od kratkoročnih terjatev iz poslovanja se obračunavajo v skladu s pogodbo ali zakonom ter izkazujejo ločeno od ostalih terjatev do kupcev na posebnem kontu v okviru skupine kontov 15. Če obstaja pomemben dvom o njihovem plačilu (na primer, ker je pri dolžniku že uveden postopek prisilne poravnave ali stečaja), se ne izkažejo med terjatvami, ampak se takoj izkažejo kot dvomljive in se za ustrezni znesek oblikujejo popravki vrednosti terjatev (konzervativna metoda). Odločitev o tem je odvisna od računovodskih usmeritev podjetja (Hieng, 2001, str. 99), vsekakor pa revizor zagovarja takšno odločitev, saj je z vidika resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov najbolj primerna.

Pri izkazovanju zamudnih obresti v poslovnih knjigah pa bi morala pravna oseba spoštovati tudi določbe ZGD in SRS, ki med drugim upoštevajo načelo neenake vrednosti, po katerem se za bilanciranje postavk aktive uporabljajo najmanjše verjetne vrednosti (sredstva ne smejo biti precenjena npr. s prikazovanjem dvomljivih zamudnih obresti). Tukaj bi rad opozoril na razliko med zahtevami zunanjega revizorja in zahtevami DURS-a. Davkarji pogosto ne priznavajo popravka vrednosti za »dvomljive« zamudne obresti, ker bi to povzročilo znižanje davčne osnove, kar pa pomeni manjši davčni prihodek.

Vsebinsko utemeljeno je celotne obresti pri kratkoročnih terjatvah iz poslovanja obravnavati kot finančne prihodke. To velja tako za pogodbene kot tudi zamudne obresti. Previsoko ovrednotene zamudne obresti namreč poslovni izid podjetja povečujejo, saj so v tem primeru finančni prihodki precenjeni, po drugi strani pa so prevrednotovalni poslovni odhodki (zaradi premalo oblikovanega popravka) podcenjeni. Nasprotno temu pa prenizko ovrednotene zamudne obresti poslovni izid zmanjšujejo, s tem se vzporedno zmanjša dobiček podjetja in davčna osnova, kar pomeni manjši davčni dohodek državi, pri delničarjih pa manjše prihodke na podlagi deležev dobička.

4 Praktični primer revidiranja kratkoročnih poslovnih terjatev v podjetju

Še pred pričetkom revizije v podjetju se mora revizor v okviru revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja seznaniti z okoljem podjetja in njegovim poslovanjem. V skladu z MSR 310 mora proučiti naslednje dejavnike:

- splošne gospodarske dejavnike;
- razmere v gospodarski panogi podjetja;
- zunanje dejavnike poslovanja.

V naslednji fazi se revizor seznani z računovodskim sistemom in notranjimi kontrolami v podjetju, saj ne more podati mnenja le na podlagi preizkušanja, poizvedovanja in preverjanja stanja na kontih oziroma ga lahko poda, vendar pa mora v tem primeru preizkusiti zelo velik obseg podatkov, kar pa praktično ni možno izvesti pri večjih podjetjih oziroma podjetjih, kjer je število poslovnih dogodkov večje.

V tretji fazi, katero bom v nadaljevanju tudi praktično predstavil, pa se revizor posveti revidiranju podatkov.

4.1 Kratka predstavitev revidiranega podjetja

Možnost opravljanja revizije za potrebe tega diplomskega dela sem dobil v trgovskem podjetju z omejeno odgovornostjo, ki želi ostati anonimno, zaradi česar ga bom v nadaljevanju imenoval zgolj podjetje (brez firme).

Podjetje deluje od leta 1992 kot družba z omejeno odgovornostjo v zasebni lasti. Ustanovili sta jo dve fizični osebi, ki imata v podjetju enakovreden lastniški delež. Kot glavno dejavnost, s katero se podjetje ukvarja, bi omenili prodajo avtomobilskih rezervnih delov na veliko. Podjetje se po 52. členu ZGD 2001 uvršča med srednja podjetja (po višini prihodkov ter vrednosti aktive) ter je tako zavezano k letni reviziji računovodskih izkazov. Podjetje je na 31.12.2003 zaposlovalo 34 ljudi.

Večji del prodaje podjetje ustvari na trgu nekdanje Jugoslavije (Hrvaška, Bosna, Srbija), kjer ima poslovne kontakte s strankami, s katerimi sodeluje že dalj časa ter gre za preverjena podjetja, ki poslujejo uspešno ter tudi v roku poravnajo svoje obveznosti. Prodajo na trgu nekdanje Jugoslavije jim omogočajo tudi sklenjene pogodbe z dobavitelji, kjer imajo opredeljene ekskluzivne pravice za prodajo na tem področju. Nato po obsegu sledi prodaja na domačem slovenskem trgu, kjer ima podjetje v tem segmentu opazen tržni delež. V zadnjem letu pa je tudi opazen porast prodaje znotraj držav članic Evropske unije, ki pa še vedno predstavlja manjšinski del. Družba namerava v prihodnosti povečevati ter širiti prodajo

predvsem na območje Makedonije, Romunije ter Bolgarije, saj so pogovori z nekaterimi kupci iz teh držav že v teku.

4.2 Revidiranje podatkov pri kratkoročnih terjatvah v podjetju

Potem ko smo zaključili s predhodnim delom revizije, v katerem smo opravili splošen pregled poslovanja naročnika, ovrednotili vgrajene rizike in ocenili ter v skladu s strategijo preizkusili notranje kontrole naročnika, pride na vrsto zaključna faza revizije. Na osnovi ugotovitev v predhodni fazi revizor sestavi načrt preizkusa podatkov in tako v zaključni fazi revizije opravi direktne preizkuse posameznih računov ali bilančnih kategorij na podlagi že omenjenega načrta preizkusa podatkov in s pomočjo tehnik, kot so: opazovanje in poizvedovanje, ponovno izvajanje in preračunavanje, potrditev tretje stranke, fizični pregled in proučevanje dokaza na osnovi dokumentov.

Predhodna faza revizije se ponavadi izvaja, še preden podjetje sestavi zaključne računovodske izkaze za posamezno poslovno leto. Vzrok temu je v tem, da imajo revizijske družbe v tem obdobju več časa, da se posvetijo notranjim kontrolam v podjetjih. Zaključna faza pa se lahko izvede šele takrat, ko se poslovno leto konča in se sestavijo računovodski izkazi. Še preden se prične zaključna faza, pa je potrebno od naročnika dobiti zagotovilo, da je res vse nared in pripravljeno za delo, saj imajo revizijske družbe v tem času veliko dela in ponavadi tudi več naročnikov naenkrat, zato je potrebno revizijo končati uspešno in v postavljenih rokih.

V tem delu diplomske naloge bom predstavil potek in metodiko zaključne faze revizije računovodskih izkazov na področju kratkoročnih terjatev iz poslovanja, ki sem jo v prvem delu diplomske naloge proučil že na teoretični ravni. Pri tem izhajam iz preveritve notranjih kontrol proučevanega podjetja, ugotovitve o delovanju notranjih kontrol, načrtovanje izvajanja postopkov preizkušanja podatkov pa mi služijo kot osnova za začetek postopkov zaključne faze revizije. S pomočjo spoznanj in računovodskih izkazov podjetja nameravam prikazati postopke revidiranja kratkoročnih terjatev iz poslovanja v podjetju in opisati cilje, ki jih mora revizor doseči pri preizkušanju podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja. Pri preizkušanju podatkov s področja kratkoročnih terjatev iz poslovanja v omenjenem podjetju sem aktivno sodeloval in bom tako delno potek dela in rezultate dela predstavil na podlagi lastnih izkušenj, delno pa na podlagi pristojnih ljudi iz revizijskega podjetja, v katerem delam. Podatke za predstavljeno nalogo sem črpal iz dejansko opravljene revizije za zaključni račun za leto 2003.

4.2.1 Pomen in vsebina kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Na podlagi Kontnega načrta za gospodarske družbe, ki ga je izdala Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, kratkoročne terjatve iz poslovanja razvrstimo na:

- terjatve do kupcev, ki se izkazujejo v skupini 12 in zajemajo terjatve iz vsakršnih prodaj in terjatve iz kratkoročno danih blagovnih in potrošniških kreditov. Običajna nasprotna postavka knjižbam v skupini 12 so prihodki v skupinah 76, kar izhaja iz načela zaračunane realizacije. Analitično so kratkoročne terjatve do kupcev prikazane v Tabeli št. 1.

Tabela št. 1: Kratkoročne terjatve do kupcev		v tisoč SIT		
Kto	Vsebina	31.12.2003	31.12.2002	Indeks
120	Kupci v državi	264.880	203.531	130,1
121	Kupci v tujini	471.222	395.818	119,1
129	Popravek vrednosti	-20.075	-15.767	127,3
Skupaj		716.027	583.582	122,7

Vir: Bilanca stanja podjetja na 31.12.2003

Kratkoročne terjatve do kupcev v državi so v proučevanem podjetju na dan 31.12.2003 znašale 264.880 tisoč SIT in so se glede na predhodno obdobje povečale za 30,1%, medtem ko so terjatve do kupcev v tujini znašale 471.222 tisoč SIT in so se tako povečale za 19,1%. Iz razmerja med terjatvami do kupcev v državi in kupcev v tujini, lahko sklepamo, da podjetje prodaja pretežno v tujino, saj večji del predstavljajo kratkoročne terjatve do kupcev v tujini (64,0%);

- dane predujme dobaviteljem, ki jih ima podjetje v primeru, če plača dobaviteljem prej, kot od njih prejme opredmetena oziroma neopredmetena osnovna sredstva ali blago in storitev. Med predujmi se izkazujejo tudi varščine in preplačila, ki nastanejo v primeru, če podjetje plača dobaviteljem več, kot bi bilo potrebno ali če plača dvakrat. Podrobnejši prikaz danih predujmov v proučevanem podjetju je razviden iz naslednje Tabele št. 2.

Tabela št. 2: Kratkoročno dani predujmi in varščine		v tisoč SIT		
Kto	Vsebina	31.12.2003	31.12.2002	Indeks
130	Dani predujmi za opredmetena OS	20.469	0	-
132	Dani predujmi za zaloge materiala	2.452	6.491	37,8
Skupaj		22.921	6.491	353,1

Vir: Bilanca stanja podjetja na 31.12.2003

Dani predujmi dobaviteljem so v proučevanem podjetju na dan 31.12.2003 znašali 20.469 tisoč SIT in so se glede na predhodno obdobje občutno povečali. Znesek predstavlja predujme, dane gradbenemu podjetju;

- kratkoročne terjatve iz financiranja, ki se izkazujejo v okviru skupine 15, nanašajo pa se na terjatve iz naslova obresti, dividend in drugih deležev v dobičku, ki se ob predpostavki, da bodo plačane, vštevajo med prihodke od financiranja. Analitični pregled omenjenih terjatev je prikazan v Tabeli št. 3.

Tabela št. 3: Kratkoročne terjatve, povezane s finančnimi prihodki				v tisoč SIT
Kto	Vsebina	31.12.2003	31.12.2002	Indeks
150	Kratkoročne terjatve za obresti	4.540	3.754	120,9
159	Popravek vrednosti kratk. terjatev povezanih s finančnimi prihodki	2.359	1.471	160,4
Skupaj		2.181	2.283	95,5

Vir: Bilanca stanja podjetja na 31.12.2003

Kratkoročne terjatve povezane s finančnimi prihodki so v proučevanem podjetju na dan 31.12.2003 znašale 2.181 tisoč SIT. Celoten znesek se nanaša na terjatve do kupcev za zamudne obresti;

- druge kratkoročne terjatve iz poslovanja, ki se izkazujejo v okviru skupine 16, pa se nanašajo na terjatve do državnih in drugih inštitucij, terjatve iz naslova preoblikovanja sredstev (npr. terjatve iz prejetih čekov in menic), terjatve do zaposlenih, terjatve, nastale zaradi danih garancij, avalov in pooblastil za garancije, terjatve do zavarovalnic, itd... V nadaljevanju je prikazana razčlenitev drugih kratkoročnih terjatev.

Tabela št. 4: Druge kratkoročne terjatve				v tisoč SIT
Kto	Vsebina	31.12.2003	31.12.2002	Indeks
160	Terjatve za vstopni DDV	15.498	17.745	87,3
161	Druge kratkoročne terjatve do državnih in drugih inštitucij	792	0	-
165	Ostale kratkoročne terjatve	2.062	1.759	117,2
Skupaj		18.352	19.504	94,1

Vir: Bilanca stanja podjetja na 31.12.2003

Druge kratkoročne terjatve iz poslovanja so v proučevanem podjetju na dan 31.12.2003 znašale 18.352 tisoč SIT in so se glede na predhodno obdobje občutno povečale. Največji

delež (87,3%) predstavljajo terjatve do države iz naslova povrnitve vstopnega davka na dodano vrednost.

4.2.2 Revizijski cilji, ki jih zasledujemo pri preizkušanju podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja

Lastniki podjetja dobijo, s tem ko naročijo revizijski družbi, da pregleda in poda mnenje o letnih računovodskih izkazih, ki jih pripravi vodstvo podjetja, zagotovilo, da so letni računovodski izkazi zares takšni, kot trdi vodstvo podjetja. Za pripravo računovodskih izkazov je odgovorno vodstvo podjetja, revizor pa je odgovoren za oblikovanje mnenja o računovodskih izkazih. Ker smo hoteli izraziti mnenje o računovodskih izkazih, smo morali pridobiti ustrezno zagotovilo in dokaze, da so podatki v računovodskih evidencah zanesljivi in zadostna podlaga za pripravo računovodskih izkazov.

Glavne trditve posloводства, ki smo jih preverili v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja so naslednje:

- popolnost,
- točnost,
- obstoj,
- časovna razmejitev,
- vrednotenje,
- pravice in obveznosti,
- predstavitev in razkritje.

4.2.2.1 Popolnost

Vse terjatve iz poslovanja so vključene v bilanco stanja. O tej trditvi posloводства smo se prepričali tako, da smo:

- analitične evidence uskladili s sintetičnim računom v glavni knjigi. To smo naredili tako, da smo izpisek odprtih postavk za kupce na kontih 120 ter 121, kjer so posamezni analitični konti razdeljeni po posameznih kupcih, primerjali z ustreznim kontom v glavni knjigi, te pa naprej po posameznih računih. Končni znesek analitične evidence je bil usklajen s stanjem v glavni knjigi;
- uskladili promet "v breme" za terjatve do kupcev na kontih 120 ter 121 v letu 2003 s prihodki od prodaje trgovskega blaga v razredu 76 v tem letu. Prometi niso bili popolnoma usklajeni, vendar je bila razlika tako majhna, da lahko rečemo, da je knjiženje prodajnih transakcij ustrezno;
- opravili podrobne preizkuse podatkov na posameznih terjatvenih računih. Takšne preizkuse smo opravili tako, da smo iz analitičnih izpiskov kontov 120, 121 in 130 izbrali nekaj računov in pregledali originalne dokumente (fakture, dobavnice) ter preverili, če so bili zneski knjiženi na ustrezne konte terjatev.

4.2.2.2 Točnost

Terjatve iz poslovanja so točno ugotovljene, zbrane in evidentirane, zneski v računovodskih izkazih pa se skladajo z računovodskimi evidencami. O točnosti smo se prepričali tako, da smo:

- preverili potrdila s strani dolžnikov in tako dobili potrditev stanja dolga. To smo izvedli v okviru neodvisnega usklajevanja stanj s kupci na kontu 120 ter 121, pri čemer smo naredili pregled vseh potrjenih stanj in se tako prepričali o točnosti izkazanih terjatev;
- analitične evidence uskladili s sintetičnim računom v glavni knjigi;
- preverili pravilnost preračuna terjatev iz tujih valut v domačo valuto. Pri tem smo izbrali nekaj računov, izdanih kupcem v tujini, iz konta 121 in jih preračunali v tolarско protivrednost na dan 31.12.2003 po srednjem tečaju Banke Slovenije;
- preverili skladnost terjatev, izkazanih v bilanci stanja s stanjem terjatev v računovodskih evidencah (glavni knjigi);
- preverili prodajne transakcije, da so zasnovane na pravih cenah in izdobljenih količinah. To smo izvedli tako, da smo izbrali kupca, pridobili splošni cenik ter rabatno lestvico za leto 2003, iz katere je razvidno, kolikšen popust pripada izbranemu kupcu. Nato smo izbrali tri fakture, izdane temu kupcu v letu 2003, in primerjali uporabljene cene, količine pa so bile razvidne iz izdajnic ali drugih spremnih dokumentov.

4.2.2.3 Obsto

Terjatve iz poslovanja obstajajo na datum bilance stanja. O obstoju terjatev smo se prepričali tako, da smo:

- pridobili zagotovilo s potrditvijo stanj neposredno od dolžnikov;
- pregledali nekatera nakazila kupcev, če so kupci svoj dolg poravnali do dneva revizije. O tem smo se prepričali v dveh primerih. Prvič pri pregledu petnajstih največjih kupcev (Priloga št. 2), pri čemer smo preverili, koliko odprtega zneska na kontu 120 ter 121 na dan 31.12.2003 je bilo do dneva revizije zaprtega. O tem smo se prepričali tako, da smo za te kupce pregledali nakazila, prejeta od 31.12.2003 pa do datuma opravljanja postopkov zaključne faze revizije, ter zneske primerjali z odprtimi terjatvami po posameznih računih. Drugič pa smo se o tem prepričali v okviru časovne razmejitve terjatev do kupcev (Priloga 4), kjer smo za vseh 15 zadnjih faktur v letu 2003 in 15 prvih faktur v letu 2004 na kontu 120 oziroma 121 pregledali plačila kupcev do dneva opravljanja zaključne faze revizije.

4.2.2.4 Časovna razmejitev

Poslovni dogodki v zvezi s terjatvami iz poslovanja, dobropisi in denarni prejemki so evidentirani v pravilnem časovnem razdobju. V zvezi s časovno razmejitvijo terjatev smo se prepričali, da računovodski izkazi vključujejo samo tiste prihodke od prodaje, vračila kupcev in prejeta plačila, ki so nastala do datuma bilance stanja. Odpreme in prejemki po datumu bilance stanja morajo biti zajeti v naslednjem obračunskem obdobju. S tem smo zadostili tudi

temeljni računovodski predpostavki o strogem upoštevanju nastanka poslovnega dogodka, ki pravi, da upoštevamo stroške in prihodke ob njihovem nastanku (in ne takrat, ko prejmemo denar) in jih evidentiramo v obračunsko obdobje, na katero se nanašajo.

4.2.2.5 Vrednotenje

Terjatve iz poslovanja so izkazane v čistih vnovčljivih zneskih. Odbitki za račune dvomljivih terjatev, popusti, vračila in podobno so ustrezni in ne pretirani. O pravilnem vrednotenju terjatev smo se prepričali na osnovi naslednjih postopkov:

- pregledali smo posamezne stare in velike postavke in evidence o plačilih le-teh do dneva revizije. Ugotovili smo, da ima na dan 31.12.2003 podjetje starih neplačanih terjatev za 16.534 tisoč SIT, vendar ima za vse stare terjatve, ki še niso poravnane, oblikovane popravke vrednosti terjatev v višini 100%. Do dneva revizije nobena od večjih starih terjatev ni bila plačana in zaprta;
- preverili smo naročnikovo starostno strukturo terjatev. Podjetje ima s svojimi kupci sklenjene različne pogodbe, v njih pa je opredeljen tudi datum zapadlosti faktur. Za kupce v državi velja večinoma med 30 in 60 dnevni rok zapadlosti, medtem ko imajo s kupci iz tujine sklenjene pogodbe, kjer je datum zapadlosti tudi do 90 dni. Skoraj pravilo je že, da kupci iz tujine plačujejo na rok oziroma zamujajo minimalno, medtem ko domači kupci radi zamujajo, vendar pa jih večina v končni fazi poravnava vse svoje obveznosti;
- preverili smo ustreznost zavarovanj terjatev;
- ocenili smo znesek oblikovanih popravkov za dvomljive in sporne terjatve. Podjetje je v letu 2003 dodatno oblikovalo popravke vrednosti v višini 4.308 tisoč SIT, tako so se popravki glede na 31.12.2002 povečali za 27,3%. Glede na to, da so se skupaj kratkoročne terjatve iz poslovanja povečale za 58,1%, na novo oblikovani popravki vrednosti terjatev niso preveliki;
- preverili smo dogodke po datumu bilance stanja: poizvedeli smo, ali je od datuma bilance stanja kak dolžnik šel v stečaj, ali je bankrotiral, ker bi to običajno pomenilo, da je bila vrednost njegovega dolga na ta datum zmanjšana. Takšnih primerov od 31.12.2003 pa do dneva revizije ni bilo. Pretehtali smo tudi, ali kakšni dogodki (npr. prejemek gotovine) po datumu bilance stanja kažejo, da je bil oblikovan popravek prekomeren.

4.2.2.6 Pravice

Evidentirane terjatve iz poslovanja predstavljajo resnično pravico in zahteve, ki na dan bilance stanja pripadajo podjetju in ne tretji stranki. Naročnik nosi vsa tveganja, hkrati pa je upravičen do vseh koristi, ki iz tega izhajajo. O tej trditvi posloводства smo se prepričali tako, da smo:

- pregledali naročnikove pomembnejše pogodbe. Podjetje s svojimi domačimi kupci nima sklenjenih pogodb. Na začetku leta na podlagi več dejavnikov izdelajo rabatno lestvico za vse kupce, ki nato velja eno leto oziroma jo na podlagi predloga kupca ter nato ponovne

proučitve s strani komercialistov ustrezno korigirajo. Z nekaterimi tujimi kupci imajo sklenjene pogodbe, vendar pa so te pogodbe dokaj neobvezujoče, saj so v njih navedene zgolj okvirne cene ter količine (plan) naročil za eno leto, ki pa se lahko še dodatno spreminjajo. Po pogovoru z vodjo komercialistov smo zvedeli, da se kupci planov v veliki večini držijo, odstopanja niso bistvena;

- pregledali korespondenco s kupci.

4.2.2.7 Predstavitev in razkritje

Terjatve iz poslovanja so pravilno razvrščene, opisane in razkrite v računovodskih izkazih. Pri preveritvi računovodskih izkazov smo bili pozorni na postavke, ki zahtevajo razkritje ali ponovno razvrstitev, kot npr.:

- zneski, ki jih dolgujejo podjetja v skupini in druga povezana podjetja. Proučevano podjetje ni del skupine in tudi nima nobenega povezanega podjetja;
- stara stanja na računih, ki niso bila poravnana do datuma bilance stanja. Za te ima podjetje oblikovane popravke vrednosti terjatev;
- knjižbe v dobro, ki ne pripadajo terjatvam iz poslovanja. Teh v okviru postopkov zaključne revizije nismo ugotovili;
- potencialne obveznosti v zvezi s terjatvami in podobno.

4.2.3 Postopki preizkušanja podatkov iz naslova kratkoročnih terjatev iz poslovanja

Revidiranje praviloma poteka po vnaprej določenih postopkih. Pogoji za kvalitetno opravljeno revizijo je, da je vsak postopek pravilno in temeljito opravljen. Pred pričetkom preveritev smo se seznanili z računovodskimi usmeritvami naročnika, ki so uporabljene za prikazovanje terjatev v računovodskih izkazih, ter pripravili načrt postopkov preverjanja kratkoročnih terjatev iz poslovanja.

Postopke preverjanja podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja smo morali opraviti v obsegu, ki je potreben za izdajo mnenja o realnosti in objektivnosti podatkov, izkazanih v računovodskih izkazih. Obseg smo določili glede na stopnjo zanesljivosti in popolnosti delovanja notranjih kontrol, ki smo jih preizkusili v okviru revidiranja notranjih kontrol na področju prodaje. Po določitvi interne metodologije revizijske družbe, v kateri delam smo se odločili, da je kontrolni riziko srednje velik, kar pomeni, da je potrebno, kljub temu da smo ugotovili, da notranje kontrole obstajajo in delujejo, izvesti določene revizijske postopke, ki so predstavljeni v naslednjih točkah.

Obseg preverjanja podatkov, izkazanih v računovodskih izkazih, pa ni odvisen le od zanesljivosti in popolnosti delovanja notranjih kontrol, temveč tudi od pomena posamezne postavke, izkazane v računovodskih izkazih, ki je odvisen od njene narave, vpliva na finančni rezultat, višine v primerjavi z drugimi izkazanimi postavkami in drugih vplivov.

Postavke, ki so predmet preverjanja, smo določili z vzorčenjem, kar pomeni, da smo svoje postopke preverjanja opravili na manj kot 100% postavk. Vendar pa smo poskrbeli, da je bil revizijski vzorec dovolj reprezentativen in velik, da smo lahko na podlagi svojih spoznanj, ki smo si jih pridobili na podlagi izbranega vzorca, sklepali na celoto.

4.2.3.1 Splošna priprava

Pred pričetkom podrobnega pregleda smo pripravili zbirni pregled vseh kratkoročnih terjatev iz poslovanja po sintetičnih kontih na datum bilance stanja (v proučevanem primeru na dan 31.12.2003). Pregled vsebuje tudi primerjalne podatke iz predhodnega leta (Priloga št. 1). Otvoritveno knjigovodsko stanje terjatev smo uskladili z zneski iz revizijskega poročila za preteklo leto. Zneske terjatev v bilanci stanja smo uskladili s sintetično evidenco v glavni knjigi in analitičnimi evidencami. Knjigovodsko stanje terjatev smo uskladili tudi z dejanskim stanjem, izkazanem v popisnih listih. Četudi podjetje vodi knjige pravilno in ažurno, se lahko ob koncu leta iz različnih razlogov ugotovijo razlike, ki jih podjetje ugotovi s popisom. Podjetje mora vsaj enkrat letno s popisom ugotoviti, ali ima v resnici takšne terjatve, kot jih izkazuje v svojih poslovnih knjigah.

Iz Priloge št. 1 je razvidno, da kratkoročne terjatve iz poslovanja na dan 31.12.2003 znašajo 759.481 tisoč SIT, kar predstavlja 42 odstotkov bilančne vsote proučevanega podjetja. Od tega je 716.027 tisoč SIT terjatev do kupcev, 22.921 tisoč SIT danih predujmov, 2.181 tisoč SIT kratkoročnih terjatev iz financiranja in 18.352 tisoč SIT drugih kratkoročnih terjatev iz poslovanja. V primerjavi s predhodnim letom so se terjatve povečale za 24,1 odstotka, povečanje pa se v največji meri nanaša na terjatve do kupcev in danih predujmov.

V naslednjem koraku smo izdelali podrobnejši analitični pregled vseh postavk terjatev do kupcev po stanju na dan 31.12.2003 in podatke primerjali s predhodnim obdobjem. Podrobnejši pregled je predstavljen v točki 4.2.1.

V okviru splošne priprave smo priskrbeli tudi pregled terjatev do večjih in pomembnejših kupcev tako po stanju na dan 31.12.2003 kot tudi po obsegu letnega prometa ter za njih pridobili podatke o zneskih prejetih plačil do dneva revidiranja, s čimer smo preizkusili trditev posloводства o obstoju terjatev. Iz Priloge št. 2 je razvidnih 15 največjih kupcev po stanju odprtih postavk na dan 31.12.2003. Skupaj predstavljajo 633.212 tisoč SIT oziroma 77,6% vseh kratkoročnih terjatev do kupcev, izkazanih na kontih skupine 12. Do dneva revizije je bilo plačanih in zaprtih za 782.343 tisoč SIT odprtih terjatev ali 95,9 % terjatev do kupcev, izkazanih na dan 31.12.2003.

Obenem smo uskladili promet "v breme" na računih terjatev do kupcev v letu 2003 s prihodki od prodaje blaga v tem letu, s čimer smo se prepričali o ustreznosti knjiženja prodajnih transakcij.

4.2.3.2 Neodvisno usklajevanje stanj s kupci

Za pravilno izveden postopek neodvisnega usklajevanja terjatev do kupcev moramo sami določiti postavke terjatev do kupcev, ki bodo predmet neodvisne potrditve, sami sestaviti obrazce, ki se pošiljajo v potrditev, pripraviti kontrolni seznam (naziv kupca, št. računa, znesek terjatve), po pošti ali po telefaxu poslati kupcem obrazec za potrditev stanj in nato usklajevati ter raziskovati odstopanja in nesoglasja.

S podjetjem smo se dogovorili, katerim kupcem se bodo pošiljali obrazci v potrditev, vendar je v našem primeru podjetje samo izvedlo postopek usklajevanja stanj s kupci, s čimer nismo uspeli zagotoviti neodvisnosti usklajevanja. Podjetje je poslalo obrazce za potrditev stanj vsem dolžnikom. Iz Priloge št. 3 je razvidno, da je do dneva revizije 14 kupcev obrazce vrnilo. Svoje obveznosti je v celoti priznalo 11 kupcev, 3 kupci pa so stanju oporekali. Ostali kupci kljub ponovni prošnji podjetja odgovora do dneva revizije niso poslali.

Po prejemu odgovorov smo sestavili kontrolni seznam in vanj vpisali:

- vseh 11 prejetih in potrjenih stanj,
- 3 prejeta zavrjena stanja, za katera smo raziskali vzroke in ugotovili prava stanja,
- poslane obrazce, za katere nismo dobili odgovora.

Po preveritvi oporekanih stanj smo ugotovili:

- prvi kupec je svoj dolg poravnal že v letu 2003, vendar pa gre za plačilo iz tujine ter je tako podjetje denar na devizni račun prejelo šele v letu 2004 (stanje pri podjetju kot tudi pri kupcu je pravilno);
- drugi kupec ima fakture v višini 6.893 tisoč SIT knjiženo v letu 2004, čeprav je bilo blago odposlano že v letu 2003;
- tretji kupec oporeka stanju dolga v višini 69 tisoč SIT zaradi računa, ki ga omenjeni kupec nima (neskladje so po usklajevanju odpravili).

Celotni znesek potrjenih terjatev znaša 603.249 tisoč SIT, kar predstavlja 84,2 odstotkov stanja terjatev do kupcev na dan 31.12.2003. Kljub temu, da je delež potrjenih stanj razmeroma visok, kar je verjetno tudi posledica rednega mesečnega usklajevanja stanj s kupci, smo opravili dodatne postopke, na podlagi katerih smo se prepričali, da so izkazane terjatve realne. Pri tem imam v mislih zlasti preveritev prejetih plačil do dneva revizije (kar smo delno storili že v okviru splošne priprave pri pregledu največjih kupcev), oz. preveritev izvirne dokumentacije za izbrane postavke terjatev. Postopki preveritve posameznih stanj so opisani v naslednjem poglavju.

4.2.3.3 Preveritev posamičnih stanj terjatev do kupcev

Postopek preveritve posamičnih saldov smo izvedli predvsem za tiste terjatve, za katere nismo dobili potrditve s strani kupcev, oziroma terjatve, ki do dneva revidiranja niso bile plačane. Postopek vključuje pregled transakcij in izvirne dokumentacije (pogodbe ali naročilnice, dobavnice, računi in nakazila) ter preveritev načina knjiženja.

Za preveritev posamičnih saldov smo pridobili izpis stanj vseh terjatev, v katerem so analitični računi razčlenjeni na posamične račune. Zbirno stanje terjatev na izpisu smo uskladili s stanjem na sintetičnem računu v glavni knjigi in bilanci stanja.

Poiskali smo vsa morebitna kreditna stanja na kontih terjatev, ki se nanašajo na prejete predujme in preplačila ter morajo biti na datum priprave računovodskih izkazov preknjižena na ustrezne konte obveznosti. V nasprotnem primeru so tako terjatve kot tudi obveznosti prenizko izkazane. Omenjena nepravilnost je pri podjetjih precej pogosta, zaradi česar so napačno izkazane terjatve do kupcev in obveznosti iz naslova preplačil. V našem primeru kreditna stanja na dan 31.12.2003 ne obstajajo, saj jih je podjetje ob koncu leta izkazovalo med prejetimi predujmi.

Iz izpisa odprtih postavk terjatev do kupcev smo po kriterijih, navedenih v prvem odstavku, izbrali terjatve, ki bodo predmet podrobne preveritve. Za izbrane terjatve smo pregledali naslednje izvirne dokumente: pogodbe oz. naročilnice, izdane račune, nakazila kupcev in druge spremne listine. Preverili smo, če so zaračunane storitve, cene, morebitni popusti ter plačilni pogoji usklajeni s pogodbeno določenimi. Preizkusili smo matematično točnost zneskov na računih ter se prepričali, da so zaračunani zneski tudi pravilno vneseni v računovodske evidence. Za terjatve, ki so bile do dneva revizije plačane, smo pregledali nakazila in plačane zneske primerjali s tistimi na računih. Preverili smo tudi pravilnost knjiženja terjatev in plačil.

Pri terjativah za vstopni DDV smo pridobili davčni obrazec DDV-O za mesec december 2003, na podlagi katerega smo preverili, ali je terjatev, izkazana na obrazcu, enaka terjatvi izkazani v glavni knjigi. Ker smo postopke končne revizije opravili v času, v katerem so bile izkazane terjatve na 31.12.2003 že poplačane, smo preverili tudi plačilo. Manjši del terjatev v obrazcu DDV-O za december 2003 še ni bil zajet, saj je šlo za terjatve po računih, ki so bili prejeti v letu 2004 ter tako sodijo v davčno obdobje leta 2004. Vendar pa se ti računi nanašajo na blago oziroma storitve opravljene v 2003 ter so tako knjiženi v obračunsko obdobje december 2003.

Za terjatve v tuji valuti smo preverili pravilnost preračuna v tolarje po srednjem tečaju Banke Slovenije na datum bilance stanja in pravilnost obračunavanja in izkazovanja tečajnih razlik iz tega naslova. Tečajne razlike nastanejo kot posledica spremembe tečaja tuje valute. Če se tečaj poveča, podjetje obračuna pozitivne tečajne razlike, ki jih evidentira v dobro finančnih prihodkov. V nasprotnem primeru obračuna negativne tečajne razlike in jih evidentira v

breme finančnih odhodkov. V proučevanem podjetju tečajne razlike za določene analitične konte obračunajo avtomatično na osnovi ustrezne računalniške aplikacije vsake tri mesece za že plačane terjatve in za odprte terjatve na dan obračuna. Tečajne razlike obračunavajo v zbirnem znesku, zaradi česar ni možna preveritev pravilnosti obračuna posameznih postavk. Revizija je predlagala mesečno obračunavanje tečajnih razlik (oz. na datum računovodskega izkaza) in kontrolo dnevnega vnosa tečajev.

Ugotovili smo tudi, da je podjetje pri preračunu terjatev za zamudne obresti, izražene v EUR, pomotoma uporabilo prodajni tečaj Banke Slovenije na dan 31.12.2003, ki je višji od srednjega, zaradi česar so terjatve iz naslova zamudnih obresti ter posledično tudi finančni prihodki precenjeni za 5 tisoč SIT.

Posebno pozornost smo posvetili dalj časa odprtim terjatvam in tistim terjatvam, ki do dneva revizije še niso bile poravnane. Preverili smo, če je podjetje zanje oblikovalo ustrezne popravke. Ugotovitve in sklepi so opisani v poglavju o dvomljivih in spornih terjatvah in oblikovanju popravkov vrednosti (glej poglavje 4.2.3.5).

Pogosto se dogaja, da kupci ne poravnavajo svoje obveznosti v dogovorjenih rokih plačila. V podjetju so do sedaj obračunavali zamudne obresti in jih evidentirali v breme ustreznih obstoječih terjatev in v dobro finančnih prihodkov. Hkrati pa so, zaradi dvoma o njihovi izterljivosti, oblikovali ustrezne popravke vrednosti v breme prevrednotovalnih poslovnih odhodkov. Pri tem pa smo ugotovili, da podjetje politike obračunavanja in vodenja zamudnih obresti nima navedene med svojimi računovodskimi usmeritvami, zato smo predlagali, da to politiko zapiše in jo tudi dosledno uporablja.

4.2.3.4 Časovna razmejitev terjatev do kupcev

V proučevanem podjetju smo se morali prepričati, da so terjatve in s tem prihodki od prodaje blaga in storitev dejansko evidentirani v tistem obdobju, v katerem so bile te storitve in blago prodano. Prav tako smo se morali prepričati, da so izdani dobropisi za naknadno odobrene popuste in morebitne napake v izstavljenih računih evidentirani v tistem obdobju, v katerem je bilo prodano trgovsko blago, na katerega se ti popusti in napake nanašajo. Postopek smo izvedli tako, da smo:

- za pomoč uporabili knjigo izdanih faktur, ki jo vodi podjetje. Iz knjige smo izbrali 100 zadnjih izdanih faktur in najprej pregledali, ali tečejo številke faktur po zaporedju in neprekinjeno in da so vse številke dejansko povezane z izdanimi fakturami. S tem smo se prepričali, da določene številke niso izpuščene. Tako za domače izdane kot za tuje izdane fakture se uporablja isti niz števil. Preverili smo tudi, katera številka se nanaša na zadnjo izdano fakturo v letu 2003 in katera na prvo izdano fakturo v letu 2004. V podjetju ob zaključku poslovnega leta zaključijo zaporedni niz oštevilčenja faktur in z novim poslovnim letom začnejo znova oštevilčevati fakture. Vendar pa se vsako leto niz števil

začne z dvema številka, ki predstavljata letnico, tako imata zadnja izdana faktura v letu 2003 številko 0302655, prva izdana faktura v 2004 pa številko 0400001.

- iz knjige izdanih faktur med temi 100 zadnjimi izdanimi fakturami izbrali nekaj faktur z večjimi zneski in zanje pregledali originalne fakture in spremljajoče dokumente ter preverili, v katero obdobje so bile poknjižene.
- posebej izpisali in preverili 15 zadnjih izdanih faktur in dobropisov v letu 2003 in 15 prvih izdanih faktur in dobropisov v letu 2004 (Priloga št. 4). Številke računov smo izbrali iz knjige izdanih faktur. Zanje smo preverili originalne dokumente (fakture, dobavnice, carinske listine), ustreznost knjiženja (da so fakture knjižene v tistem obdobju, ko je blago odpremljeno ali storitev opravljena), ustreznost samih knjižb (na katere protikonte so bili zneski poknjiženi) in morebitna plačila faktur do dneva revizije. Pri tem smo ugotovili, da se večina računov, knjiženih na koncu leta 2003, nanaša na zadnje dobave blaga. Dobropisi pa se v celoti nanašajo na popuste pri dobavi. Štirinajsti poknjiženi račun v letu 2004 je dejansko dobropis, ki se nanaša na fakture in izdobe iz leta 2003, izdan pa je bil v letu 2004. Ugotovljena neustrezna razmejitev terjatev in prihodkov znaša 935 tisoč SIT. Na koncu smo preverili še morebitna plačila računov do dneva revizije za izbrane račune. Ugotovili smo, da je bila do dneva revizije večina zneskov zaprta in da kupci večinoma poravnajo svoje obveznosti pravočasno.
- izbrali večje knjižbe v breme na računih prihodkov od prodaje trgovskega blaga v skupini kontov 76 v zadnjih dneh razdobja in preverili ustrezno dokumentacijo (sporočila o vrnjenem blagu, korespondenco in fakture).

V okviru razmejitvenega testa ostalih napak nismo ugotovili. Kljub odkriti nepravilnosti lahko sklepamo, da podjetje evidentira prodajne transakcije v pravilno obračunsko obdobje, zaradi česar so tako terjatve kot prihodki izkazani v realni višini.

4.2.3.5 Dvomljive in sporne terjatve in oblikovanje popravkov vrednosti

V proučevanem podjetju smo morali najprej spoznati naročnikovo metodo oblikovanja popravkov vrednosti, pri čemer smo presodili, ali je enaka kot predhodno leto, primerna glede na naročnikovo poslovno dejavnost in ali se dosledno uporablja pri sestavljanju računovodskih izkazov:

- metoda oblikovanja popravkov vrednosti se glede na predhodnje obdobje ni spremenila, kar smo preverili preko Pravilnika o računovodstvu, preko revizijskega poročila za preteklo obdobje in samih oblikovanj popravkov v preteklem letu;
- v proučevanem podjetju oblikujejo popravke vrednosti terjatev do kupcev konec leta individualno, za vsak primer posebej. Za izbrano metodo lahko rečemo, da je ustrezna, saj ima podjetje relativno malo kupcev oziroma slabih terjatev in lahko za vsako fakturo posebej oblikuje popravke;
- po pogovoru z vodjo finančnega sektorja in pregledu dokumentacije lahko rečemo, da se metoda dosledno uporablja pri sestavljanju računovodskih izkazov.

Pri presojanju ustreznosti oblikovanih popravkov proučevanega podjetja smo si pomagali s starostno analizo terjatev (ki jo je izdelal naročnik revizije) in jo primerjali z analitičnim pregledom vseh terjatev, za katere je oblikovan popravek. Pri tem smo bili pozorni na:

- stare terjatve, za katere ni bil oblikovan popravek;
- plačila, prejeta neposredno po koncu poslovnega leta za terjatve, za katere je bil na dan izkaza stanja oblikovan popravek;
- rezultate neodvisnega potrjevanja stanj;
- dokaze o finančnih težavah kupcev;
- zadostnost in kvaliteto zavarovanj za pokritje dvomljivih in spornih terjatev, za katere ni bil oblikovan popravek.

Obenem smo preverili morebitne dokončne odpise terjatev (izbris iz računovodskih evidenc) z vidika obstoja ustrezne dokumentacije, ki utemeljuje odpisane zneske, in se prepričali, da so bili odpisi pravilno odobreni s strani posloводства.

V okviru preveritve oblikovanja popravkov vrednosti smo pripravili tudi analizo gibanja popravkov vrednosti terjatev do kupcev, na osnovi katere smo ugotovili sledeče gibanje:

- saldo popravkov vrednosti na kontu 129 je 1.1.2003 znašal 15.767 tisoč sit,
- na novo oblikovani popravki so znašali 4.308 tisoč sit (evidentirani v breme konta 721),
- odpisa terjatev na predlog popisne komisije in po sklepu uprave v letu 2003 ni bilo,
- izterjanih odpisanih terjatev iz prejšnjih let v letu 2003 ni bilo,
- saldo popravkov vrednosti na kontu 129 je na dan 31.12.2003 znašal 20.075 tisoč SIT.

V podjetju so oblikovali popravke vrednosti terjatev v višini 4.308 tisoč SIT ter jih knjižili v dobro konta 129 ter breme konta 721.

V skladu s politiko oblikovanja popravkov bi v primeru odpisov terjatev v letu 2003, za katere je že oblikovan popravek vrednosti terjatev, le-te knjižili v breme konta 129 ter dobro konta 120.

V primeru izterjanih odpisanih terjatev iz preteklih let pa bi v skladu s politiko oblikovanja popravkov vrednosti terjatev znesek knjižili v dobro konta 781 - Izterjane odpisane terjatve.

Glede na povedano lahko rečemo, da je naročnikova metoda oblikovanja popravkov v skladu s sprejetimi računovodskimi usmeritvami in posebnostmi njegovega poslovanja ter primerljiva med obdobji.

4.2.3.6 Dogodki po datumu bilance stanja

Postopki, ki smo se jih poslužili pri ugotavljanju dogodkov po datumu bilance stanja v obravnavanem podjetju so naslednji:

- branje zapisnikov skupščin, kolegijev in drugih pomembnih sestankov po datumu bilance stanja,
- pregled računovodskih izkazov po datumu bilance stanja,
- ugotavljanje izida znanih negotovih in potencialnih obveznosti na datum bilance stanja,
- pregled predračuna denarnih tokov za naslednje leto,
- proučitev učinka vgrajenih tveganj, ki smo jih ugotovili med revizijo,
- preveritev knjiženj po datumu bilance stanja in podobno.

Ugotovili smo, da do dneva podpisa revizijskega poročila ni bilo dogodkov, ki bi zahtevali popravke računovodskih izkazov ali razkritja oz. pojasnila v revizijskem poročilu.

4.2.4 Ugotovitve revizorja in priporočila naročniku

Po končanem preverjanju podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja, enako velja tudi za druga področja revidiranja, moramo podati svoje mnenje o realnosti in objektivnosti izkazanih postavk. Delo revizorjev, ki sestavljajo revizijsko skupino, je medsebojno povezano in odvisno, torej je mnenje o realnosti in objektivnosti računovodskih izkazov mogoče podati šele na podlagi ugotovitev vseh posameznih članov, ki sestavljajo revizijsko skupino.

Po opravljeni preveritvi podatkov v zvezi s kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja smo napisali komentar o opravljenem delu, ki vsebuje: osnovne številčne podatke, opis opravljenih revizijskih postopkov, morebitnih sprememb poslovnih politik in večjih gibanj v revidiranem letu ter vse ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti in njihov vpliv na naročnikove računovodske izkaze. Z ugotovitvami in predlogi za odpravo nepravilnosti smo pisno seznanili poslovodstvo podjetja. Te so sledeče:

- v okviru preveritve ustreznosti časovnega razmejevanja terjatev in prihodkov je bilo ugotovljeno, da je razmejevanje v pretežni meri ustrezno, obstajajo pa nedoslednosti pri dobropisih (dobropisi, ki se nanašajo na leto 2003, so evidentirani v letu 2004), ki pa so materialno nepomembne;
- tečajne razlike obračunavajo v podjetju tromesečno za že plačane terjatve in odprte terjatve na dan obračuna. Tečajne razlike se obračunajo v zbirnem znesku, zaradi česar ni možna preveritev pravilnosti obračuna posameznih postavk. Revizija predlaga mesečno obračunavanje tečajnih razlik (oz. na datum računovodskega izkaza) in kontrolo dnevnega vnosa tečajev;

- podjetje je pri preračunu v EUR izraženih terjatev pomotoma uporabilo prodajni tečaj Banke Slovenije na dan 31.12.2003, ki je višji od srednjega, zaradi česar so terjatve iz naslova obresti ter posledično tudi prihodki iz financiranja precenjeni za 6 tisoč SIT;
- ugotovili smo, da podjetje politike obračunavanja in vodenja zamudnih obresti nima navedene med svojimi računovodskimi usmeritvami. Zato smo predlagali, da to politiko zapiše in jo tudi dosledno uporablja. Poleg tega pa je tudi pomembno, da se zamudne obresti obračunajo v skladu s pogodbo, sklenjeno s kupcem, v kateri je navedeno, ali se zamudne obresti sploh obračunajo.

Drugih nepravilnosti na področju kratkoročnih terjatev iz poslovanja nismo ugotovili. Ker celotno ugotovljeni revizijski popravki za obravnavano podjetje niso materialni, v revizijskem poročilu niso bili upoštevani.

5 Sklep

Namen revidiranja računovodskih izkazov je povečati verodostojnost informacij, ki izhajajo iz računovodskih izkazov. Le-ti so običajno revidirani kot celota, kar pomeni, da se zanje izda enotno revizijsko mnenje. Vendar pa lahko opravimo revizijo tudi zgolj za posamezne računovodske izkaze ali posamezne kategorije v okviru le-teh.

Na področju revidiranja kratkoročnih terjatev in poslovanja mora revizor poznati tako naravo poslovanja podjetja, trenutne razmere na domačem in tujem trgu glede na dejavnost, s katero se revidirano podjetje ukvarja, kot tudi zakonodajo, ki se na to dejavnost nanaša. Zanimariti pa ne smemo tudi zahtevne metodologije, s katero se sooča pri preverjanju delovanja notranjih kontrol prodajnega področja ter postopkov, ki se nanašajo na samo preizkušanje pravilnosti in točnosti podatkov v zvezi s temi terjatvami. Cilj celotne revizije na prodajnem področju je zbrati dovolj dokazov, ki potrjujejo, da so kratkoročne terjatve iz poslovanja v celoti in točno evidentirane, da pripadajo podjetju ter da so pravilno ocenjene ter pravilno razkrite na kontih podjetja.

Revidiranje kratkoročnih terjatev iz poslovanja je pomembno za samo podjetje oziroma naročnika, saj mu posredno in neposredno pomaga k temu, da so njegove terjatve realno izkazane. Upoštevati je potrebno dejstvo, da terjatve vplivajo na številne ekonomske kategorije, med njimi predvsem na prihodke, ki jih ustvarja prodaja. Slednja pa tudi povzroča stroške preko odpreme zalog blaga in proizvodov. Obstajajo pa tudi terjatve, za katere obstaja velika verjetnost, da ne bodo nikoli plačane. Le-te preko popravkov vrednosti prehajajo neposredno v odhodke. Vse te kategorije pa skupaj sestavljajo poslovni izid, ki je najpogostejši kriterij za oceno poslovne uspešnosti podjetja.

Ravno zaradi tega velikega vpliva, ki ga imajo terjatve na poslovni izid, je revidiranje kratkoročnih terjatev iz poslovanja pomembno tudi za lastnike podjetja (delničarje) in potencialne nove delničarje, ki se o nakupu ali prodaji delnic podjetja odločajo tudi na osnovi

poslovnega izida podjetja. V zvezi z najemanjem ter vračanjem posojil so realno izkazane terjatve zelo pomembne tudi za banke in druge finančne organizacije, saj je z njimi neposredno povezan denarni tok podjetja. Z vidika denarnega toka, ki ga tvorijo, pa so zanimive tudi za dobavitelje podjetja in kupce. Nenazadnje pa ne smemo zanemariti tudi interesa države, da pridobi svoje proračunske prihodke preko davka na dodano vrednost in davka na dobiček oziroma dohodek pravnih oseb.

V praktičnem delu diplomske naloge sem metodiko revidiranja kratkoročnih terjatev, proučeno že na teoretski ravni uporabil tudi v praksi. Ob predpostavki, da je seznanjanje s proučevanim podjetjem, njegovim okoljem, računovodskim sistemom in notranjimi kontrolami že opravljeno, sem se s pomočjo spoznanj in računovodskih izkazov tega podjetja posvetil predvsem testu revidiranja podatkov na področju kratkoročnih terjatev iz poslovanja. Po opravljeni preveritvi podatkov sem ugotovil manjše posebnosti oziroma nepravilnosti, o katerih smo, vključno s priporočili za v prihodnje, pisno seznanili poslovodstvo podjetja. Vendar pa te nepravilnosti za obravnavano podjetje niso bile materialne, zato jih v revizijskem poročilu nismo upoštevali. Tako lahko povzamem, da je revidiranje v podjetju pokazalo, da so terjatve v računovodskih izkazih, pripravljenih na presečni datum 31.12.2003, v celoti evidentirane, da podjetju pripadajo, da so pravilno ocenjene in pravilno razkrite ter da so resnična in poštena slika poslovanja podjetja v letu 2003.

Literatura

1. Bebbington Jan, Gray Rob, Laughlin Richard: Financial Accounting: Practice and Principles. London : Thomson Learning, 2001. 452 str.
2. Bizjak Kosta, Volarič Jasmina, Kovač Jasna: Kvantitativne metode pri revidiranju računovodskih izkazov. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995. 108 str.
3. Boynton William, C., Johnson Raymond N., Kell Walter G.: Modern Auditing. New York : John Wiley & Sons Inc., 2001. 1044 str.
4. Brigham Eugene F., Daves Phillip R.: Intermediate financial management. Masson (Ohio) : South-Western, London Thomson Learning, 2004. 1038 str.
5. Eskew Robert K., Jensen Daniel L.: Financial Accounting. New York : McGraw – Hill, 1996. 896 str.
6. Hanson Ernest I., Hamre James C.: Financial Accounting. Forth Worth : The Dryden Press, 1996. 637 str.
7. Hieng Romana: Novosti v prenovljenih SRS. IKS, Ljubljana, 2001, 12, str. 53-90 in 207-237.
8. Igličar Aleksander, Marko Hočevar: Računovodstvo za managerje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1997. 423 str.
9. Maher Nevenka: Analitični postopki-uporabno orodje državnega revizorja. Revizor, 2001, Ljubljana, 7-8, str. 7-20.
10. Marschdorf Hans J.: Revidiranje notranjih kontrol s poudarkom na preprečevanju prevar v računalniškem okolju. Revizor, 2001, Ljubljana, 10, str. 303-316.
11. Mayr Branko: Računovodske informacije. Portorož : Visoka strokovna šola za podjetništvo, 2000. 177 str.
12. Mednarodni revizijski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1994. 313 str.
13. Mednarodni standardi revidiranja in mednarodna stališča o revidiranju. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 1997.
14. Menard Vera: Revidiranje notranjih kontrol podjetja. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1994. 122 str.
15. Messier William F.: Revizija: priručnik za revizore i studente s rešenjem zadataka. Zagreb : Faber & Zgombić Plus, 2000. 1129 str.
16. Odar Marjan: Pomen notranjih kontrol in predvsem kontrolnega okolja pri revidiranju. Revizor, 1997, Ljubljana; 6, str. 7-19.
17. Taylor Donald H., Glezen William G.: Revidiranje: Zasnove in postopki, 1996, 1078 str.
18. Zupančič Vera: Popis sredstev in obveznosti do njihovih virov. IKS, 2001, Ljubljana, 11, str. 9-43.
19. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije in Slovenski inštitut za revizijo, 2003. 339 str.

Viri

1. Interni viri podjetja Ecum Revizija d.o.o.
2. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 45/2001).
3. Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/2001).

Priloga št. 1: Vodilna tabela

Kto	Vsebina	31.12.2003	31.12.2002	Indeks
Kratkoročne terjatve do kupcev				
120	Kupci v državi	264.880	203.531	130,1
121	Kupci v tujini	471.222	395.818	119,1
129	Popravek vrednosti	-20.075	-15.767	127,3
Skupaj kratkoročne terjatve do kupcev		716.027	583.582	122,7
Dani predujmi in varščine				
130	Dani predujmi za obratna sredstva	20.469	0	
132	Dani predujmi za obratna sredstva	2.452	6.491	37,8
Skupaj dani predujmi in varščine		22.921	6.491	353,1
Krat. terjatve iz financiranja				
150	Kratkoročne terjatve iz naslova obresti	4.540	3.754	120,9
159	Kratkoročne terjatve iz naslova obresti	-2.359	-1.471	160,4
Skupaj krat.terjatve iz financiranja		2.181	2.283	95,5
Druge kratkoročne terjatve				
160	Kratkoročne terjatve do države	15.498	17.745	87,3
161	Druge kratkoročne terjatve	792	0	
165	Popravek vrednosti drugih kratk. terjatev	2.062	1.759	117,2
Skupaj druge kratkoročne terjatve		18.352	19.504	94,1
SKUPAJ KRATKOROČNE TERJATVE IZ POSLOVANJA		759.481	611.860	124,1

Priloga št. 2: Največji kupci po prometu

Št.	Kupec	Znesek salda
1.	A	134.402.526,07
2.	B	133.934.195,78
3.	C	99.148.023,00
4.	D	81.987.722,55
5.	E	69.799.549,08
6.	F	52.992.835,73
7.	G	17.704.456,16
8.	H	15.752.463,83
9.	I	12.566.885,79
10.	J	8.506.497,74
11.	K	2.413.302,14
12.	L	1.491.620,15
13.	M	957.901,83
14.	N	819.496,96
15.	N	734.377,09
		633.211.853,91

Priloga št. 3: Rekapitulacija prejetih potrditev kupcev

Št.	Kupec	Potrjeno	Stanje pri kupcu	Stanje pri naročniku	Razlika
1.	F	da	52.992.835,73	52.992.835,73	0
2.	E	da	69.799.549,08	69.799.549,08	0
3.	G	da	17.704.456,16	17.704.456,16	0
4.	B	da	111.529.819,92	133.934.195,78	-22.404.375,86
5.	D	da	75.094.959,55	81.987.722,55	-6.892.763,00
6.	L	da	1.491.620,15	1.491.620,15	0,00
7.	K	da	2.413.302,14	2.413.302,14	0,00
8.	A	da	134.402.526,07	134.402.526,07	0,00
9.	C	da	99.148.023,00	99.148.023,00	0,00
10.	M	da	957.901,83	957.901,83	0,00
11.	N	da	819.496,96	819.496,96	0,00
12.	H	da	15.752.463,83	15.752.463,83	0,00
13.	J	da	8.506.497,74	8.506.497,74	0,00
14.	I	da	12.635.804,67	12.566.885,79	68.918,87
			603.249.256,83	632.477.476,82	-29.228.219,99

Priloga št. 4: Cut off testi

številka računa	račun v valuti valuti	znesek v SIT	datum dobave	datum knjižbe	datum plačila
0302640	EUR	3.300.984,66	22.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302641	SIT	913.257,14	22.12.2003	dec.03	3.4.2004
0302642	EUR	1.426.414,28	22.12.2003	dec.03	ni plač.
0302643	EUR	1.390.665,78	22.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302644	EUR	1.657.928,23	22.12.2003	dec.03	17.3.2004
0302645	SIT	456.628,57	22.12.2003	dec.03	3.4.2004
0302646	EUR	1.401.768,90	23.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302647	EUR	1.401.768,90	23.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302648	EUR	1.579.834,81	23.12.2003	dec.03	ni plač.
0302649	EUR	1.519.447,90	23.12.2003	dec.03	ni plač.
0302650	EUR	1.390.665,78	23.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302651	EUR	1.547.959,98	23.12.2003	dec.03	3.2.2004
0302652	EUR	1.400.318,51	23.12.2003	dec.03	ni plač.
0302653	SIT	1.182.051,74	23.12.2003	dec.03	17.2.2004
0302654	SIT	934.631,71	24.12.2003	dec.03	3.2.2004
21.504.326,89					
0400001	SIT	1.065.976,74	6.1.2004	jan.04	12.4.2004
0400002	SIT	1.236.219,25	6.1.2004	jan.04	12.4.2004
0400003	EUR	1.330.417,49	6.1.2004	jan.04	ni plač.
0400004	EUR	1.393.178,21	6.1.2004	jan.04	ni plač.
0400005	SIT	1.469.387,66	6.1.2004	jan.04	ni plač.
0400006	EUR	1.347.434,25	6.1.2004	jan.04	ni plač.
0400007	EUR	1.334.900,40	6.1.2004	jan.04	ni plač.
0400008	EUR	1.303.740,27	7.1.2004	jan.04	10.2.2004
0400009	SIT	1.403.814,15	7.1.2004	jan.04	10.2.2004
0400010	EUR	1.334.900,40	7.1.2004	jan.04	ni plač.
0400011	EUR	1.152.052,04	7.1.2004	jan.04	12.4.2004
0400012	EUR	1.065.976,74	7.1.2004	jan.04	12.4.2004
0400013	EUR	1.400.322,27	8.1.2004	jan.04	ni plač.
0400014	SIT	934.631,71	dobropis	jan.04	dobropis
0400015	EUR	1.393.178,21	8.1.2004	jan.04	ni plač.
19.166.129,81					